

INCLUSIVE DEVELOPMENT PROGRAMME
PROGRAMI PËR ZHVILLIM GJITHËPËRFSHIRËS
PROGRAM SVEOBUH VATNOG RAZVOJA

Izveštaj o
Regionalnoj radionici vizioniranja
Zvečan- Zubin Potok- Severna Mitrovica- Leposavić
Ohrid, Severna Makedonija

April, 2019

Program sprovodi:

i finansira:

**SWEDISH DEVELOPMENT
COOPERATION**

Izveštaj o regionalnoj radionici vizioniranja

Sva prava zadržana © 2019

Program Ujedinjenih nacija za ljudska naselja (UN-Habitat)

Program sveobuhvatnog razvoja

Zgrada ministarstava Rilindja, 10. sprat, 10 000 Priština, Kosovo

www.unhabitat.org | www.unhabitat-kosovo.org

Izrazi zahvalnosti

Glavni autori: Fjollë Caka, Dragoljub Stašić

Recezent: Gwendoline Mennetrier

Glavni saradnici: Arijeta Himaduna, Visar Salihu, Zana Sokoli

Ostali saradnici: Bojana Vasić, Dragana Milutinović, Jelena Aksentijević, Milan Branović, Modest Gashi, Sanja Lazarević i Lazar Rakić

Slike, mape i ilustracije korišćene u ovom dokumentu su predstavljene uz pristanak UN-Habitata na Kosovu ukoliko nije drugačije naznačeno. Mogu se reprodukovati sve dok je izvor odštampan uz slike, mape ili ilustracije © UN-Habitat Kosovo.

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI

Upotrebljeni nazivi i prikazivanje materijala u ovoj publikaciji ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog stava ili mišljenja od strane Sekretarijata Ujedinjenih Nacija u vezi sa pravnim statusom neke zemlje, teritorije, grada ili oblasti, ili njegovih vlasti, ili u vezi sa određivanjem njegovih granica, ili u vezi sa svojim ekonomskim sistemom ili stepenom razvoja. Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Programa Ujedinjenih Nacija za ljudska naselja, Ujedinjenih Nacija ili njenih zemalja članica. Izvodi iz publikacije mogu se reprodukovati bez ovlašćenja pod uslovom da se navede izvor.

Za UN-Habitat, sve preporuke za Kosovo su u kontekstu Rezolucije 1244 Saveta Bezbednosti OUN-a (1999) i mišljenja Međunarodnog suda pravde (MSP) o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Sadržaj

Lista skraćenica	6
Rezime	8
Kratak pregled naših dostignuća	10
1. Uvod	11
2. Svrha radionice	13
3. Metodologija	13
4. Ishodi/rezultati radionice	16
4.1. Prezentacije	16
4.1.1. Prezentacija I: Planiranje razvoja i ciklusa planiranja, Modest Gashi, UN-Habitat	16
4.1.2. Prezentacija II: Vizioniranje kao sredstvo ciklusa planiranja, Arijeta Himaduna, UN-Habitat	17
4.1.3. Prezentacija III: Koraci ka sveobuhvatnom, integrisanom i efikasnom sistemu planiranja i razvoja, autor Visar Salihu, UN-Habitat	17
4.1.4. Prezentacija IV: Mapa zoniranja Kosova, Arben Rrecaj, IPP/MŽSPP	18
4.1.5. Održivo planiranje i vizioniranje kao deo procesa planiranja i urbanizacije, Mirjana Stanojević, opština Gračanica	18
4.1.6. Prezentacija VI: Međuopštinska saradnja, Bojan Stamenković i Mehmet Thaci, Opština Kamenica	19
4.1.7. Prezentacija VII: Međuopštinska saradnja: Međuopštinski fond za saradnju, autor Lumnije Demi, MALS	19
4.2. Vežbe	22
4.2.1. Vežba I: Virtualna studijska tura i mapiranje sećanja	22
4.2.2. Vežba II: Arhiviranje trenutno vrednih područja u zajednici	23
4.2.3. Vežba III: Identifikovanje vrednosti/sredstava i ograničenja/problema	25
4.2.4. Vežba IV: Identifikovanje mogućnosti i mera koje treba preduzeti	31
4.2.5. Vežba V: Prioritizacija područja/polja ka razvoju	36
4.2.6. Vežba VI: Definisane i mapiranje vizije, opštih i specifičnih ciljeva i povezanih aktivnosti za tematske grupe i regionalnu viziju	41
4.2.6.1. Ekonomija	43
4.2.6.2. Životna sredina	47
4.2.6.3. Socijalni aspekt/pitanja	51
4.2.6.4. Transport	55
4.2.6.5. Regionalna vizija	59
4.2.7. Vežba VII: Identifikacija sinergija i kontradiktornosti ciljeva među tematskim grupama	59
4.2.7.1. Ekonomija i socijalni aspekt/pitanja	61

4.2.7.2.	Ekonomija i životna sredina	62
4.2.7.3.	Životna sredina i socijalni aspekt/pitanja	63
4.2.7.4.	Transport i socijalni aspekt/pitanja	64
4.2.7.5.	Životna sredina i transport	64
4.2.7.6.	Transport i ekonomija	66
5.	Dalji koraci/praćenje aktivnosti koje slede	68
6.	Zaključak	68
	Lista referenci	68
	Aneksi	69
A.	Lista učesnika	69
B.	Liste učesnika radnih grupa	71
C.	Originalni rezultati vežbi radionice	72

Lista slika

Slika 1. Proces koji trenutno sprovode severne opštine u smislu izrade njihovih ORP-ova ..	11
Slika 2. Učesnici Regionalne radionice vizioniranja.....	12
Slika 3. Učesnici radionice rade na regionalnoj mapi sećanja	22
Slika 4. Regionalna mapa sećanja (vizuelni prikaz)	23
Slika 5. Učesnici radionice stavljaju nalepnice sa predlozima za poboljšanje u vežbi prioritizacije	36
Slika 6. Prioritizovana tematska polja	37
Slika 7. Mapirana vizija i ciljevi za ekonomski razvoj.....	45
Slika 8. Mapirana vizija i ciljevi za razvoj životne sredine	49
Slika 9. Mapirana vizija i ciljevi za socijalni razvoj	53
Slika 10. Mapirana vizija i ciljevi za razvoj transporta	57
Slika 11. Dizajn i izjava o regionalnoj viziji	59
Slika 12. Mapa virtualnog studijskog putovanja	72

Lista tabela

Tabela 1. Rezultati III vežbe, Grupa 1 – ekonomija.....	25
Tabela 2. Rezultati III vežbe, grupa 2 – životna sredina	25
Tabela 3. Rezultati III vežbe, grupa 3 – Obrazovanje i zapošljavanje	26
Tabela 4. Rezultati III vežbe, grupa 4 – Transport.....	27
Tabela 5. Rezultati III vežbe, grupa 5 – Turizam i poljoprivreda.....	28
Tabela 6. Rezultati III vežbe, grupa 6 – Stanovanje	29
Tabela 7. Rezultati IV vežbe, grupa 1 – Ekonomija.....	31
Tabela 8. Rezultati IV vežbe, grupa 2 – Životna sredina	32
Tabela 9. Rezultati IV vežbe, grupa 3 – Obrazovanje i zapošljavanje.....	33
Tabela 10. Rezultati IV vežbe, grupa, 4 – Transport.....	33
Tabela 11. Rezultati IV vežbe, grupa 5 – Turizam i poljoprivreda.....	34
Tabela 12. Rezultati IV vežbe, grupa 6 – Stanovanje	35
Table 13. Rezultati V vežbe, prioritizacija tematskih polja.....	38
Tabela 14. Rezultati VI vežbe, Grupa 1 – Ekonomija.....	44
Tabela 15. Rezultati VI vežbe, grupa 2 – Životna sredina	48
Tabela 16. Rezultati VI vežbe, grupa 3 – Socijalni aspekt/pitanja.....	52
Tabela 17. Rezultati VI vežbe, grupa 4 – Transport	56
Tabela 18. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između ekonomije i socijalnog aspekta/pitanja.....	61
Tabela 19. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između ekonomije i životne sredine	62
Tabela 20. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između životne sredine i socijalnog aspekta/pitanja.....	63
Tabela 21. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i socijalnog aspekta/pitanja.....	64
Tabela 22. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i životne sredine	65
Tabela 23. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i ekonomije.....	66

Lista skraćenica

OCD	Organizacija civilnog društva
EE	Energetska efikasnost
GIS	Geografski informacioni sistem
IKT	Informaciona i komunikaciona tehnologija
IRL	Interno raseljena lica
IPA	Instrument za pretpristupnu pomoć
IPP	Institut za prostorno planiranje
IT	Informaciona tehnologija
KKA	Kosovska katastarska agencija
AZSK	Agencija za zaštitu životne sredine Kosova
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
ORP	Opštinski razvojni plan
MŽSPP	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
MALS	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
MoR	Memorandum o razumevanju
OMZ	Opštinska mapa zoniranja
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
RAE	Romi, Aškalijske i Egipćani (zajednice)
COR	Ciljevi održivog razvoja
SPUŽS	Strateška procena uticaja na životnu sredinu
MSP	Mala i srednja preduzeća
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
MZK	Mapa zoniranja Kosova

INCLUSIVE DEVELOPMENT PROGRAMME
PROCLAIMING THE
PROGRESS

INCLUSIVE DEVELOPMENT PROGRAMME
PROCLAIMING THE
PROGRESS

Rezime

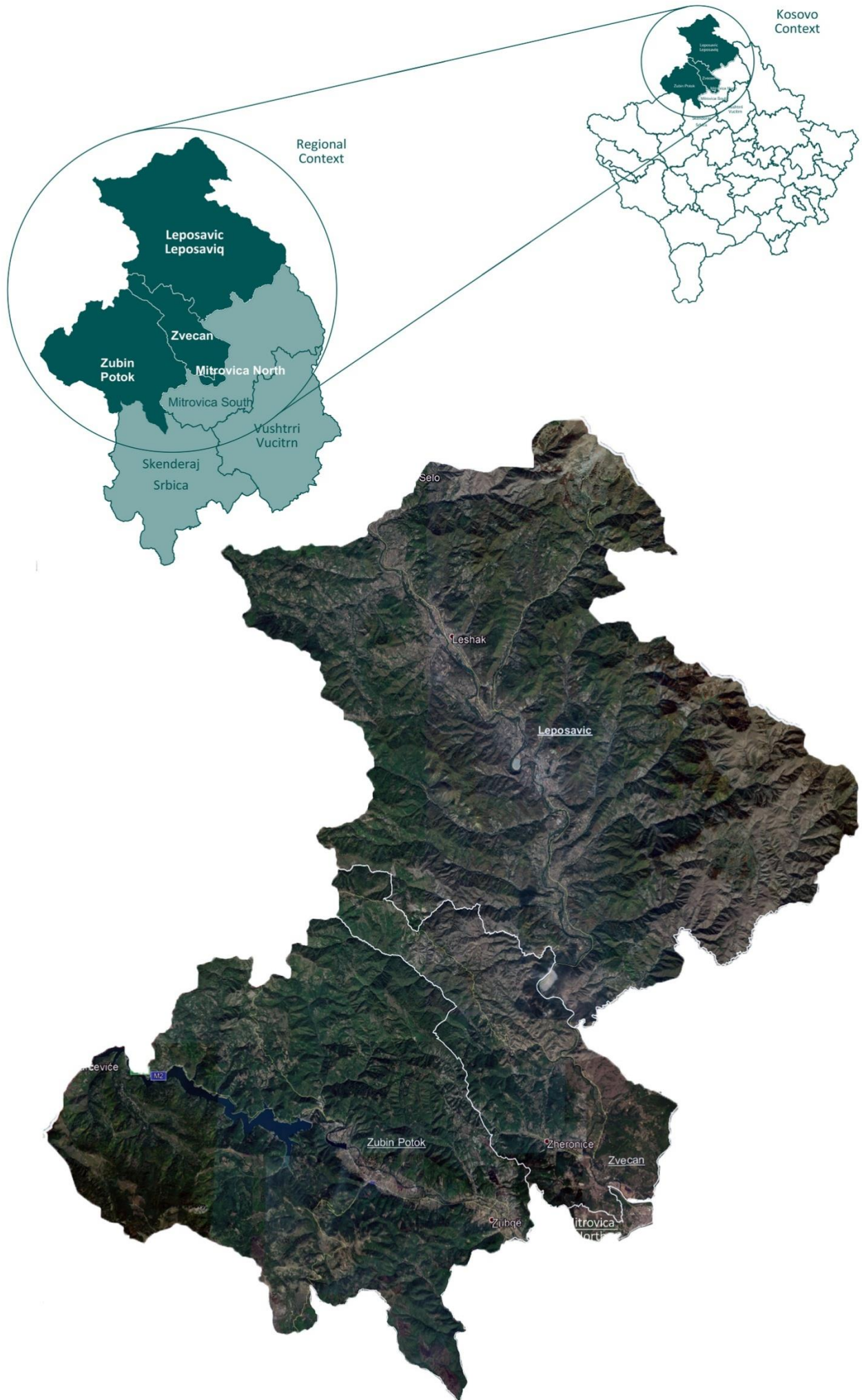
U okviru programa sveobuhvatnog razvoja,¹ koji zajednički sprovode UN-Habitat, PAX i CBM, uz podršku Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA), organizovana je Regionalna radionica za vizioniranje (RRV) sa četiri partnerske opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić. Na osnovu motoa radionice „**Razmišljanje o današnjici radi predviđanja sutrašnjice**“ preuzete su kratkoročne, srednjoročne i dugoročne ideje aktera za prostorni razvoj i organizaciju kao osnove za formulaciju sveobuhvatnog okvira regionalnog razvoja i na kraju osnove za osmišljavanje dokumenata za lokalno prostorno planiranje.

RRV je organizovana u Ohridu, Severna Makedonija, od 14. do 18. aprila 2019. godine, pre početka postupka formulisanja poglavlja opštinskog profila i analize stanja u opštinskim razvojnim planovima (ORP) u partnerskim opštinama. Petodnevna radionica održana je primenom različitih alata i tehnika, čiji je cilj bio detaljno istraživanje pojma izgradnje institucionalnih i zajedničkih vizija na osnovu načela, instrumenata i smernica pokrenutih na osnovu dobro utvrđenih lokalnih i međunarodnih najboljih praksi. Tokom radionice primenjen je skup metoda kao sredstava za generisanje odgovarajućih ideja, kao podrška predviđanju regionalnog razvoja, obuhvatajući i prostore van partnerskih administrativnih granica opština Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić. RRV je postavila osnovu za planirani pristup zaštiti i očuvanju prirodnih resursa i životne sredine, očuvanju/obnovi kulturnog nasleđa, poboljšanju socijalne nege, razvoju infrastrukture, kao i uspostavljanju podsticajne poslovne klime.

Nadalje, RRV je težila negovanju međuopštinske i međuinstitucionalne saradnje omogućavanjem profesionalnog učenja i razmene između kolega iz partnerskih opština i među državnim institucijama na lokalnom i centralnom nivou. U tom smislu, osim četiri severne opštine, učestvovala su i gostujuće opštine Gračanica i Kamenica i dale svoj doprinos radionici, deleći sa svojim kolegama iskustvo u radu i olakšavanju procesa vizioniranja. Pored toga, na radionici su učestvovali i Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP), Ministarstvo administracije lokalne samouprave (MALS) i predstavnici organizacije civilnog društva (OCD) iz svake od partnerskih opština. Uključivanje lokalnih i regionalnih OCD-ova doprinelo je podizanju svesti o važnosti i ulozi OCD-ova u procesu donošenja odluka.

Ishodi Regionalne radionice za vizioniranje rezultat su zajedničkog rada između institucija lokalne samouprave, institucija centralne vlade i OCD-ova i doprineli su stvaranju zajedničkih orijentacija regionalnog razvoja prema budućem održivom razvoju (kroz lokalne aktivnosti vizioniranja i razvojnih planova), i ojačali su međuopštinsku i međuinstitucionalnu saradnju.

¹Program sveobuhvatnog razvoja ima za cilj da pruži strateški, sveobuhvatni paket podrške za izgradnju kapaciteta za planiranje i upravljanje opštinama, ojača socijalni dogovor i socijalnu koheziju, poboljša koordinaciju u okviru međuopštinske saradnje i upravljanja na više nivoa sa ciljem podsticanja sveobuhvatnog razvoja i dobrog upravljanja na severu Kosova. Ovaj projekat razvijen je na zahtev Vlade Kosova, a finansira ga Švedska agencija za razvojnu saradnju (SIDA). Sprovodi se u saradnji sa MŽSPP-om, MALS-om, kao i dotičnim lokalnim vlastima u sedam opština na severu Kosova.

Kratak pregled naših dostignuća

Glavni proizvod Regionalne radionice za vizioniranje bio je razvoj zajedničke regionalne vizije za opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić na severu Kosova na osnovu njihove zajedničke imovine, vrednosti, potreba, prioriteta, kao i izvodljivosti sprovođenja. Istovremeno, radionica je imala za cilj da artikuliše i poveća međuopštinsku saradnju u prevazilaženju potencijalnih rizika i izazova koji ometaju njihov prostorni i društveno-ekonomski razvoj. Kao takvi, tokom vežbi radionica, učesnici su identifikovali glavna regionalna dobra, izazove i mogućnosti, te razvili vizije, ciljeve i strategije za oblasti/područja sa najviše potencijala za regionalni razvoj.

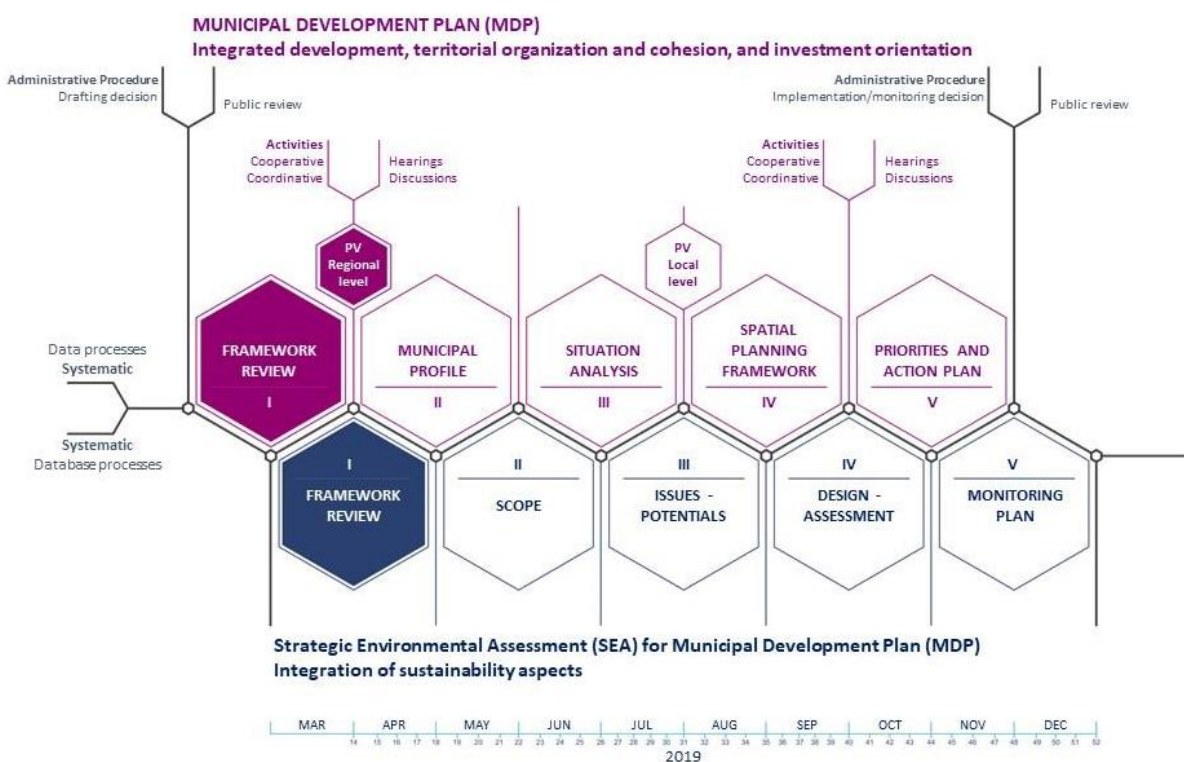
Glavna identifikovana dobra (dalje razrađena u odeljku 4.2.3.) unutar regiona uključuju dobar geografski položaj, bogate prirodne resurse, povoljne klimatske uslove za razvoj poljoprivrede, neometane ekosisteme, bogato kulturno nasleđe, vredan ljudski kapital i mogućnosti obrazovanja i industrije. Regionalni izazovi (odeljak 4.2.3.) obuhvataju gubitak poljoprivrednog zemljišta, neadekvatnu transportnu infrastrukturu i održavanje, neadekvatno upravljanje šumama i otpadom, zagađenje životne sredine, nedostatak usklađenosti ljudskog kapitala sa zahtevima tržišta i migraciju stanovništva u druge regione (posebno mladih). Sa druge strane, identifikovane mogućnosti (odeljak 4.2.4.) za region uključuju zaštitu i bolje upravljanje prirodnim resursima (uključujući vodu, šume i poljoprivredno zemljište), poboljšanje kvaliteta životne sredine (tretman korita reka i čvrstog otpada, upravljanje otpadnim vodama, zabrana seče šuma) i minimiziranje zagađenja zemlje, vazduha i vode, podrška industrijskom i poljoprivrednom razvoju, poboljšanje turističke infrastrukture i promocija ruralnog turizma, poboljšanje transportne infrastrukture i usluga, poboljšanje kvaliteta obrazovanja, smanjenje nezaposlenosti (podrška MSP-ovima i startup-ovima mladih ljudi), razvoj strategije socijalnog stanovanja i sprovođenje zajedničkih međuopštinskih projekata.

Na osnovu tih nalaza, prioritetna područja za potencijalni razvoj smatrana su ekonomija, životna sredina, socijalni aspekt i transport (odeljci 4.2.5. i 4.2.6.). Odgovarajući ciljevi ovih oblasti usmereni su na stvaranje regiona koji je „prepoznat po svom kvalitetnom okruženju i kulturno-istorijskom nasleđu, društveno regulisan, sa razvijenom infrastrukturom, efikasnim institucijama i održivim ekonomskim razvojem“, što je Izjava o regionalnoj viziji. Dobro koordinisan regionalni razvoj doprinosi održivom ekološkom, ekonomskom i društvenom razvoju i koristi zajednicama u boljem upravljanju resursima, manjem širenju predgrađa, boljim tranzitom, smanjenim troškovima transporta i poboljšanim kvalitetom vazduha i javnim zdravljem.

Ova regionalna vizija poslužiće kao osnova za dalje strateško planiranje za severni deo Kosova i kao smernica za prostorni, ekonomski i socijalni razvoj opština.

1. Uvod

Program sveobuhvatnog razvoja podržava sedam opština sa severa Leposavić, Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Zubin Potok, Zvečan, Srbica i Vučitrn u izradi svojih dokumenata prostornog planiranja (Opštinski razvojni planovi - ORP-ovi i Opštinske mape zoniranja - OMZ), u skladu sa novim zahtevima zakonskog okvira,² koji će doprineti njihovom razvoju i integraciji. Do ovog trenutka, opštine Srbica i Vučitrn već su dovršile svoje nove ORP-ove i pripremaju svoje OMZ-ove. Opština Južna Mitrovica³ je sprovedla evaluaciju prethodnog ORP-a za opštinu Mitrovica⁴ kako bi procenila sadržaj podataka i sprovođenje ciljeva na terenu, a trenutno je u fazi izrade svog novog ORP-a (UN-Habitat, 2018). Opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić su na početku procesa izrade svojih ORP-ova. Do sada su procenili zakonski okvir, načela, propise i strategije prostornog planiranja, prikupili podatke sa terena (tj. fizičku geografiju, kulturno nasleđe, životnu sredinu i katastrofe, investicione kapacitete, dinamiku stanovništva, infrastrukturu itd.) i nalaze se u postupku formulisanja njihovih opštinskih profila.

Slika 1. Proces koji trenutno sprovode severne opštine u smislu izrade njihovih ORP-ova

Nakon pripreme svojih opštinskih profila, opštine procenjuju trenutne uslove i trendove i projektuju potencijalne buduće promene (tj. demografske promene, ekonomski razvoj itd.).

² Procesi prostornog planiranja na Kosovu zasnivaju se na Zakonu br. 04/L-174 o prostornom planiranju, koji je stupio na snagu 2013. godine. Ovaj zakon pruža novi sistem prostornog planiranja za Kosovo i njegove opštine, koji zahteva detaljnije i strateško planiranje i uvodi zoniranje kao novu normativnu praksu na Kosovu.

³ Podela opštine Mitrovica na opštine Južna i Severna Mitrovica izvršena je 2013. godine, kao rezultat procesa decentralizacije na Kosovu i stupanja na snagu novog Zakona br. 03/L-040 o upravljanju u lokalnoj samoupravi i Zakona br. 03/L-041 o administrativnim granicama opština u 2008. godini (UN-Habitat, 2018).

⁴ ORP opštine Mitrovica izrađen je 2009. godine i obuhvatao je teritorije obe aktuelne opštine Južna i Severna Mitrovica (UN-Habitat, 2018).

Kada se sadašnje stanje razume, opštine predviđaju i planiraju svoje razvojne scenarije za budućnost.

Međutim, pre lokalnog planiranja, važno je razumeti regionalni kontekst i plan u skladu sa susednim entitetima. Kao susedne opštine, Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić međusobno dele prirodne vrednosti (planine, vode, poljoprivredna zemljišta), saobraćajne linije (putevi i železnice), obrazovne i zdravstvene usluge, mogućnosti zaposlenja, ali i slične izazove u vezi sa zagađenjem životne sredine, vode, zemljišta i vazduha. Dobro koordinisan regionalni razvoj doprinosi održivom ekološkom, ekonomskom i društvenom razvoju i koristi zajednicama u boljem upravljanju resursima, manjem širenju predgrađa, boljim tranzitom, smanjenim troškovima prevoza i poboljšanim kvalitetom vazduha i javnog zdravlja.

S tim u svezi, UN-Habitat, CBM i PAX organizovali su Regionalnu radionicu vizioniranja za četiri opštine u procesu formulisanja ORP-a. Radionica je okupila ljude različitog porekla i predstavnika entiteta u severnom regionu Kosova, te ih upoznala sa skupom alata i mehanizama potrebnim za stvaranje bolje budućnosti za njihov region. Učesnici su bili predstavnici lokalnih vlasti iz Severne Mitrovice, Zvečana, Zubinog Potoka i Leposavića, gostujućih organa iz opština Kamenica i Gračanica, organa centralne Vlade (uključujući MŽSPP i MALS), kao i predstavnici civilnog društva. Budući da vizioniranje i planiranje predstavljaju višesektorski proces, organizatori su zatražili da vlasti lokalne samouprave i nevladine organizacije iz četiri opštine sa severa identifikuju i odaberu učesnike različitih institucionalnih entiteta i sektora, među kojima će biti i službenici odgovorni za prostorno planiranje, urbanizam i inspekciju, geodeziju i katastar, stanovanje i javne usluge, ekonomski razvoj i životnu sredinu. Ukupan broj učesnika radionice bio je 48 (za detalje pogledajte Aneks A-Lista učesnika).

Slika 2. Učesnici Regionalne radionice vizioniranja

2. Svrha radionice

Efikasan prostorni razvoj - planiranje, razvoj i upravljanje, kao i međuinstitucionalna saradnja i koordinacija, su od presudnog značaja za jačanje socijalne, ekonomske i teritorijalne kohezije, te na kraju za postizanje održivosti.

U ovoj perspektivi, organizovana je zajednička RRV, namenjena prikupljanju početnih ideja učesnika, lokalnih vlasti/opština Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić i zainteresovanih strana - centralne Vlade, tj. MŽSPP i MALS, kao i nevladinih organizacija/predstavnik civilnog društva, kao podrške predviđanju kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih prostornih/sektorskih organizacija/regulacija i razvoja, kao osnove za regionalni razvoj na severu Kosova.

Štaviše, RRV ima za cilj uspostavljanje, konsolidaciju i dalje podsticanje međuopštinske i međuinstitucionalne saradnje koja omogućava profesionalnu međusobnu razmenu između partnerskih institucija na lokalnom i centralnom nivou, kao i među institucijama i civilnim društvom. Nadalje, uključivanje lokalnih/regionalnih OCD-ova kao predstavnika zajednice u ovaj proces, osigurava da se interesi lokalnih zajednica uzmu u obzir. Pored toga, rezultati RRV-a mogli bi podstaknuti konkretne orijentacije u podršci prekograničnoj, regionalnoj i lokalnoj prioritizaciji i razvoju u okviru programa Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) 2021-2027.

3. Metodologija

RRV je zasnovana na sledeća tri glavna principa:

- Prošlost (korisćenje dragocenih sećanja regiona na prošlost kao resursa za vizioniranje budućnosti kroz virtualno studijsko putovanje i mapiranje sećanja);
- Sadašnjost (razumevanje trenutnog prostornog portreta regiona uključujući potencijalne vrednosti/sredstva i ograničenja/probleme - izazove, mogućnosti i mere koje treba preduzeti);
- Budućnost (određivanje prioriteta koje treba unaprediti u regionu i stvaranje zajedničke regionalne vizije i tematskih vizija sa srodnim kratkoročnim i dugoročnim ciljevima i aktivnostima stvaranja vizija) (UN-Habitat, 2012).

Regionalna radionica vizioniranja sastojala se od sedam prezentacija, sedam skupa vežbi i plenarnih diskusija, međusobno isprepletenih. Prezentacije su održane od strane centralnih i lokalnih vlasti, tima UN-Habitat-a Kosova, institucija centralne Vlade koje su predstavljale Institut za prostorno planiranje (IPP) pri MŽSPP-u i MALS. Prezentacije lokalnih vlasti predstavile su i gostujuće Opštine Gračanica i Kamenica. UN-Habitat je dao osnovu predstavljanjem postupaka planiranja, alata za vizioniranje⁵, i procesa u kojem se trenutno nalaze opštine na severu i pružio potrebne tehničke smernice.

⁵Pristup i alati za vizioniranje zasnivaju se na inovativnim smernicama UN-Habitat-a „Vizioniranje kao alat za planiranje učešća: učenje iz prakse na Kosovu“, objavljen 2012. godine. Na osnovu ovog pristupa vizioniranje je proces saradnje kroz koji zajednica predviđa budućnost kakvu želi i planira kako to postići. Okuplja ljude različitih grupa i sektora kako bi „zajednički identifikovali probleme, procenili promenjive uslove i izgradili kolektivne pristupe za poboljšanje kvaliteta života“ (UN-Habitat, 2012). Vizija je sveukupna slika onoga što zajednica želi biti i kako želi izgledati u određenom trenutku u budućnosti, koji bi mogao biti u sledećih 10, 20 ili 30 godina. Izjava o viziji formalni je izraz te vizije koja bi trebala odražavati zajedničke vrednosti koje poštuje zajednica i voditi aktere kroz proces planiranja. Dizajn vizije je vizualizovani izraz te vizije. Izjava o viziji i dizajn postavili su osnovu za kreiranje i sprovođenje strateških akcionih planova (UN-Habitat, 2012).

Aktivnost se sastojala od skupa zadataka/vežbi, koji uključuju pojedinačne i grupne zadatke, usmerene na prepoznavanje potencijala, izazova, i mogućnosti, koji su poslužili kao osnova za osmišljavanje tematske i zajedničke regionalne vizije, te na kraju kratkoročnih i dugoročnih ciljeva i mera/aktivnosti za njihovo postizanje (UN-Habitat, 2012). Svaku vežbu/ishod predstavili su učesnici i komentarisali, dopunjavali MŽSPP, MALS i kolege.

4. Ishodi/rezultati radionice

Izvrstan rezultat radionice je zajednička regionalna vizija opština Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić koja ima za cilj stvaranje regiona poznatog po dobrom okruženju, kulturnom i istorijskom nasleđu, socijalnoj nezi, efikasnim institucijama i sl., razvijenoj infrastrukturi i održivom ekonomskom razvoju.

Sve u svemu, rezultati RRV-a su višestruki: prvo, radionica je proširila i ojačala veze između institucija/organa lokalne vlasti, kao i između lokalnih i centralnih državnih institucija/vlasti; ishod radionice bio je rezultat zajedničkog rada i kao takav je dostignut; strane su se obavezale da će razmotriti i integrisati ključne orijentacije regionalnog razvoja u domenu budućih aktivnosti lokalnog vizioniranja, i na kraju, u okviru ORP-a; strane su se takođe obavezale da unapređuju veze i da koordinišu dalji razvoj međuopštinskih/međuinstitucionalnih aktivnosti od zajedničkog interesa, koje su prethodno utvrđene tokom ove radionice; u cilju podrške unapređenju lokalnih planova/razvojnog plana na severu Kosova, koji imaju za cilj stvaranje zdravih mesta sa razvijenim ekonomijama i boljim životnim uslovima za zajednice, odnosno osiguranje socijalno-ekonomske i ekološke održivosti.

4.1. Prezentacije

Na Regionalnoj radionici vizioniranja održano je ukupno 7 prezentacija, koje su uključivale prezentacije centralne Vlade (MŽSPP i MALS), gostujućih lokalnih uprava (Kamenica i Gračanica) i UN-Habitat-a. Predstavnicima UN-Habitat-a predstavili su planiranje razvoja i ciklusa planiranja na Kosovu, pristup i alate vizioniranja, kao i proces koji severne opštine trenutno sprovode u pogledu planiranja svojih prostornih dokumenata. IPP/MŽSPP predstavili su mapu zoniranja Kosova (MZK) i njen sadržaj, dok je MALS predstavio svoje šeme grantova za projekte gradske saradnje koji podržavaju regionalni razvoj. Opština Kamenica i Opština Gračanica podelile su dobre prakse zasnovane na svojim iskustvima u procesima prostornog planiranja i razvoja, suživotu (integraciji) zajednice i međuopštinskoj saradnji. Ključne poruke prenesene kroz ove prezentacije date su u poglavljima u nastavku. Diskusije (pitanja, preporuke ili druge povratne informacije) koje proizlaze iz prezentacija predstavljene su u uokvirenim delovima teksta nakon odgovarajućih prezentacija.

4.1.1. Prezentacija I: Planiranje razvoja i ciklusa planiranja, Modest Gashi, UN-Habitat

Ova prezentacija razradila je koncept i istoriju održivog razvoja,⁶ kao i okvir i načela prostornog planiranja na Kosovu. G. Modest Gashi istakao je ciljeve održivog razvoja, posebno cilj br. 11 (COR 11): Održivi gradovi i zajednice, cilj koji je direktno povezan sa strateškim urbanističkim planiranjem. Strateško planiranje ima za cilj da proceni trenutno stanje (Gde smo sada?), Strateški pravac (Gde želimo biti?) i mere za postizanje tih ciljeva (Kako stići do željenog mesta?). Ostatak izlaganja usredsredio se na proces prostornog planiranja na Kosovu, kao tekući proces prelaska iz konvencionalnih praksi planiranja u strateški (decentralizovani, fleksibilan i participativan) proces, razmatrajući izazove vezane

⁶Održivi razvoj ispunjava trenutne potrebe bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da ispunjavaju vlastite potrebe. Takođe se promovira u Agendi 2030 UN-a za održivi razvoj kroz 17 ciljeva održivog razvoja (COR).

za ovaj proces. G. Gashi razradio je glavna načela strateškog planiranja (poput demokratije, supsidijarnosti, učešća, integracije, proporcionalnosti i prevencije) i istakao uključivanje aktera na centralnom i lokalnom nivou i pravni okvir za prostorno planiranje. Presentacija je zaključena sa pet (5) glavnih faza planiranja: (i) prikupljanje podataka i analiza stanja, (ii) vizija, opšti ciljevi i posebni ciljevi, (iii) okvir za prostorni razvoj, (iv) plan kapitalnih investicija i pružanje usluga i (v) sprovođenje, nadzor i procena učinka.

4.1.2. Presentacija II: Vizioniranje kao sredstvo ciklusa planiranja, Arijeta Himaduna, UN-Habitat

U ovom izlaganju gđa Arijeta Himaduna objasnila je proces vizioniranja strateškog planiranja i njegovu praktičnu primenu na Kosovu i u inostranstvu. Vizioniranje je praktično sredstvo za postizanje željene budućnosti. To je važan preduslov budućeg razvoja, jer uzima u obzir dostignuća iz prošlosti i trenutne vrednosti, izazove i ograničenja prilikom postavljanja kratkoročnih i dugoročnih ciljeva za strateško planiranje i razvoj. Proces vizioniranja uključuje pregled profila, vizije, kratkoročnih i dugoročnih ciljeva opštine, pregled razvojnog okvira, izradu mogućih scenarija, pregled strateških prioriteta, određivanje prioriteta aktivnosti, pregled akcionog plana, sprovođenje projekata i procenu uspeha sprovođenja. To je sveobuhvatni proces, koji integriše rodne perspektive u čitav proces. Glavni učesnici u procesu uključuju lokalne i centralne vlasti, organizacije civilnog društva (OCD), medije, zajednice kao i druge aktere. Gđa Himaduna izložila je pojedine primere procesa vizioniranja koje sprovode druge opštine na Kosovu uz podršku UN-Habitat-a, a koji obuhvataju opštine Mališevo, Gračanica, Gnjilane, Junik (projekat park Moronica), Peć (projekat naselja Zatra) i Zvečan (projekat Mali Zvečan). Primeri regionalnog vizioniranja iz drugih zemalja su takođe predstavljene i za dolinu Cache i Wasatch (Utah, Sjedinjene Države), Poljsku, severozapadnu Evropu i Goa (Indija).

4.1.3. Presentacija III: Koraci ka sveobuhvatnom, integrisanom i efikasnom sistemu planiranja i razvoja, autor Visar Salihu, UN-Habitat

U ovoj presentaciji je detaljno prikazan proces kroz koji severne opštine prolaze tokom izrade svojih ORP-ova i Strateških procena uticaja na životnu sredinu (SPUŽS), kao i povezane obuke i aktivnosti za unapređenje profesionalnih kapaciteta. Do sada su četiri opštine analizirale zakonski okvir prostornog planiranja, načela, propise i strategije za svoje ORP-ove i SPUŽS-ove, prikupljale podatke (kao kontinuirani proces) sa terena (tj. fizička geografija, kulturno nasleđe, životna sredina i prirodne katastrofe, kretanje stanovništva itd.), i u procesu su pripreme opštinskih profila za ORP-ove. Takođe su analizirali investicione kapacitete za planiranje budžeta. Odgovarajući ORP i SPUŽS trebalo bi da budu završeni do decembra 2019. godine, stoga je potrebno unaprediti sve opštinske kapacitete. U tom cilju, sprovedeno je nekoliko obuka (sistemskih internih/na radnom mestu) i radionica na regionalnom nivou u vezi sa procesima prostornog planiranja i rezultirajućim dokumentima (ORP-ovi, SPUŽS-ovi), kao i operacionalizacija IKT-a i prostornih platformi/baza podataka i sistema. G. Visar Salihu naglasio je da je podrška institucija kroz ove procese presudna, posebno Kosovske katastarske agencije (KKA), ali i drugih agencija i institucija, poput MŽSPP (IPP, AZSK), MALS-a, MPŠRR, univerziteta i drugih OCD-ova.

Prezentacija je izazvala interesovanje za obuku u GIS-u koja se održava za opštinske službenike, uzimajući u obzir važnost softvera prilikom pripreme prostornih planskih dokumenata i baze podataka. UN-Habitat će pružiti internu GIS obuku za severne opštine.

4.1.4. Prezentacija IV: Mapa zoniranja Kosova, Arben Rrecaj, IPP/MŽSPP

U ovom izlaganju, šef Odeljenja za istraživanje i evaluaciju pri Institutu za prostorno planiranje (IPP/MŽSPP) objasnio je ulogu i nadležnosti na nivou centralne/državne uprave u pogledu prostornog planiranja, dalje ulazeći u zakonski okvir, svrhu i postupak izrade mape zoniranja Kosova.⁷Iako opštine na severu još uvek nisu u fazi izrade svojih OMZ-ova, ova prezentacija bila je namenjena upoznavanju sa nadolazećim procesima. G. Arben Rrecaj objasnio je strukturu Mape zoniranja Kosova, uključujući opšte i specifične razvojne uslove (za urbane zone, ruralne zone, zonu infrastrukture prirodnog gasa, poljoprivredne zone, zaštićena područja sa kulturnim i prirodnim nasleđem), i povezane preporučene mere. Prikazao je i obrazac akcionog plana i neke od finalizovanih mapa. Trenutno je Mapa zoniranja Kosova u procesu izrade i trebalo bi biti prosleđena na javni uvid/raspravu u junu 2019. godine; stoga g. Rrecaj je pozvao sve aktere da daju svoj doprinos nakon stavljanja nacрта na javni uvid.

Nakon ove prezentacije, gđja Nadica Hristov izrazila je svoju zabrinutost povećanim trendom prenamene poljoprivrednog zemljišta u građevinsko zemljište bez nadzora. Predložila je da se definišu mere za sprečavanje tog trenda i mere za održivost izgradnje. Takođe je postavila pitanje o perspektivi severnog dela Kosova u vezi sa planiranom gradnjom gasovoda Kosova (jer može biti važan deo ORP-a). G. Rrecaj je odgovorio da je svrha projekta gasovoda ponovno aktiviranje prethodne gasne infrastrukture koja je planirana da se preko elektrana poveže sa Severnom Makedonijom. Trenutna ideja je dugoročna i ima za cilj da preko Albanije dovede gas iz Kazahstana na Kosovo. Ovaj je projekat još uvek u konceptualnoj fazi i biće preciziran u budućnosti, ali generalno, sve opštine će imati koristi od njega. G. Dejan Krsmanović predložio je razmatranje postojećih planskih dokumenata i realno i postojanje nelegalnih objekata/sistema. Preporučio je razmenu iskustava i dobrih praksi u razvoju i sprovođenju ORP-a na opštinskom nivou, kao i u planiranju i stvaranju javnih prostora koje će koristiti svi građani.

4.1.5. Održivo planiranje i vizioniranje kao deo procesa planiranja i urbanizacije, Mirjana Stanojević, opština Gračanica

Opština Gračanica je predstavila proces vizioniranja prilikom izrade ORP-a (u 2014.), prioritizacije i sprovođenja kapitalnih projekata, proces vizioniranja urbanizacije i radionice za poboljšanje životnih uslova u gradu. Gđa Mirjana Stanojević je predstavila primer rekonstrukcije multietničke osnovne škole i radova na parternom uređenju, prioritizovanih u okviru kapitalnih projekata u ORP-u. Ovaj projekat je imao za cilj poboljšanje školske infrastrukture, okruženja i dobrobiti učenika srpske, albanske i RAE zajednice, kao i cele lokalne zajednice. Realizovan je uz učešće multietničkih zajednica i uz podršku UN-Habitat-

⁷Mapa zoniranja Kosova najvažniji je dokument centralnog sektora prostornog planiranja, kroz koji se celokupan prostorno sektorski razvoj planira i sprovodi. To je osnova za utvrđivanje i sprovođenje prostornog razvoja na teritoriji Kosova, dok je OMZ namenjen za teritorije opština. S tim u vezi, svi dokumenti koji potiču sa nivoa lokalnih samouprava moraju biti usklađeni sa Mapom zoniranja Kosova. To je normativni (ne razvojni) dokument, sačinjen od IPP/MŽSPP, koji je odobrila Vlada Kosova, a ratifikovala Skupština Kosova.

a. U nastavku, predstavila je postupak izrade plana za „Urbanizaciju opštine Gračanica“ opštinskog Odeljenja za urbanizam, uz podršku MŽSPP-a, studenata urbanizma iz Ljubljane i Severne Mitrovice, nevladinih organizacija i građana. Ovaj plan se bavio potrebom dodatnih individualnih i kolektivnih stambenih jedinica, razvojem administrativnog centra, stvaranjem pešačkih prostora i zaštitom tradicionalne arhitekture.

Ova prezentacija je pokrenula pitanja u vezi sa procesom vizioniranja i prioritizacijom ciljeva, kao i daljim koracima s obzirom da opštine sa severa prolaze kroz isti proces. Gđa Stanojević je objasnila kako se čitav proces planiranja ORP-a zasnivao na participativnim i interdisciplinarnim radionicama, kao i na razmeni iskustava sa Ljubljanom. Trenutno opština Gračanica izrađuje svoj OMZ, na osnovu ORP-a. G. Dejan Jovanović, šef Odeljenja za urbanizam Opštine Gračanica, primetio je da opštine treba da razmišljaju dugoročno tokom planiranja i postavljaju ciljeve kako bi se izbegli potencijalni problemi u budućnosti. Naglasio je važnost ORP-a u definisanju budućeg razvoja pružajući primer ekonomske zone u Gračanici (koja osigurava puno prihoda opštini), a što ne bi bilo moguće bez planiranja u okviru ORP-a. Budući da je Gračanica napredovala u procesima prostornog planiranja (trenutno je u fazi izrade OMZ-a) u odnosu na druge opštine, g. Jovanović se ponudio da pruži pomoć opštinama na severu Kosova u izradi njihovih ORP-ova.

4.1.6. Prezentacija VI: Međuopštinska saradnja, Bojan Stamenković i Mehmet Thaci, Opština Kamenica

Opština Kamenica je podelila svoje iskustvo u izgradnji zdrave multietničke opštine i u saradnji sa drugim opštinama o sprovođenju zajedničkih projekata i razmeni stručne ekspertize (ljudski kapital). G. Bojan Stamenković, zamenik predsednika Opštine Kamenica, objasnio je da je suživot srpske i albanske zajednice u opštini zasnovan na zajedničkim vrednostima i međusobnom poštovanju; stoga može poslužiti kao dobar primer ostalim opštinama. Kao primer je uzeo inicijativu opštine da obezbedi kurseve za učenje albanskog i srpskog jezika za svoje stanovnike, što je rezultiralo uspešnim učenjem jezika.

G. Mehmet Thaci je održao prezentaciju kojom je podelio primere međuopštinske saradnje, poput saradnje Opštine Kamenica sa Opštinom Ranilug na razvoju zajedničkih ekonomskih zona i zona za prečišćavanje otpadnih voda (koja je bila planirana u ORP-u) i razmene stručnih lica u cilju rešavanja različitih profesionalnih pitanja. Pored toga, Opština je saradivala sa opštinama Ranilug, Gnjilane i Vitina na izgradnji trase železnice zapad-istok. Naglasio je da je za male opštine sa ograničenim kapacitetom ključna međusobna saradnja za podsticanje sprovođenja projekata.

4.1.7. Prezentacija VII: Međuopštinska saradnja: Međuopštinski fond za saradnju, autor Lumnije Demi, MALS

Gđa Lumnije Demi je predstavila šemu grantova Ministarstva administracije lokalne samouprave (MALS) za podršku međuopštinskoj saradnji, koja ima za cilj jačanje partnerstva između lokalnih samouprava na Kosovu u sprovođenju zajedničkih projekata. Prihvatljivi projekti su oni koje sprovode dve ili više opština, doprinoseći njihovom lokalnom održivom društveno-ekonomskom razvoju i poboljšanju životnih uslova. Odobreni finansijski

iznos za projekat varira od 150.000 do 300.000 evra, dok ukupni iznos međuopštinskog fonda za saradnju iznosi 1.000.000 evra za 2019. godinu.⁸

Gđa Demi je dalje objasnila kriterijume i načela za primenu međuopštinskih projekata, kao i procedure podnošenja predloga.⁹ Do sada prijavljeni projekti su se odnosili na društveno-ekonomski razvoj, zaštitu životne sredine, putnu infrastrukturu, kulturno nasleđe, urbanizam itd. Ostali potencijalni projekti mogli bi obuhvatati javni prevoz, socijalno stanovanje, zajedničke vrtiće ili škole, društvene centre/centre u zajednici. Smernice i obrasci za prijavu takođe su podeljeni učesnicima radionice u štampanom obliku na albanskom i srpskom jeziku. Takođe je napomenula da je rok za podnošenje predloga projekata bio početkom aprila, međutim, s obzirom na priliku za predstavljanje ove šeme grantova opštinama na severu na Regionalnoj radionici vizioniranja u Ohridu, rok je produžen do 23. aprila 2019.¹⁰

⁸Ovim sredstvima upravljaju same opštine, ali uz nadzor MALS-a.

⁹Pre podnošenja predloga projekta, opštine trebaju potpisati memorandum o razumevanju kojim osiguravaju zajedničko sprovođenje projekta. Opštine koje podnose predlog projekata trebaju slediti načela zakonitosti (podobnost projekta u pogledu sredstva), transparentnosti, održivosti i zajedničkog interesa, kao i određivanje jasnih uloga i odgovornosti u sprovođenju projekta.

¹⁰U slučaju da opštine na severu ne mogu na vreme da se prijave za međuopštinski fond za saradnju MALS-a, gđa Demi je ponudila da pruži pomoć u pristupu sredstvima koja pružaju drugi donatori (kao što su UN-Habitat, UNDP, USAID i OEBS) u podršci opštinama za zajedničke projekte koji poboljšavaju kvalitet života građana.

4.2. Vežbe

Tokom Regionalne radionice vizioniranja održano je ukupno 7 vežbi, od kojih su 3 bile pojedinačne, a 4 grupne. Vežbe su bile zasnovane na ispitivanju prošlog i sadašnjeg stanja, a sve u cilju izgradnje zajedničke budućnosti. Vežbe su detaljno objašnjene u nastavku.

4.2.1. Vežba I: Virtualna studijska tura i mapiranje sećanja

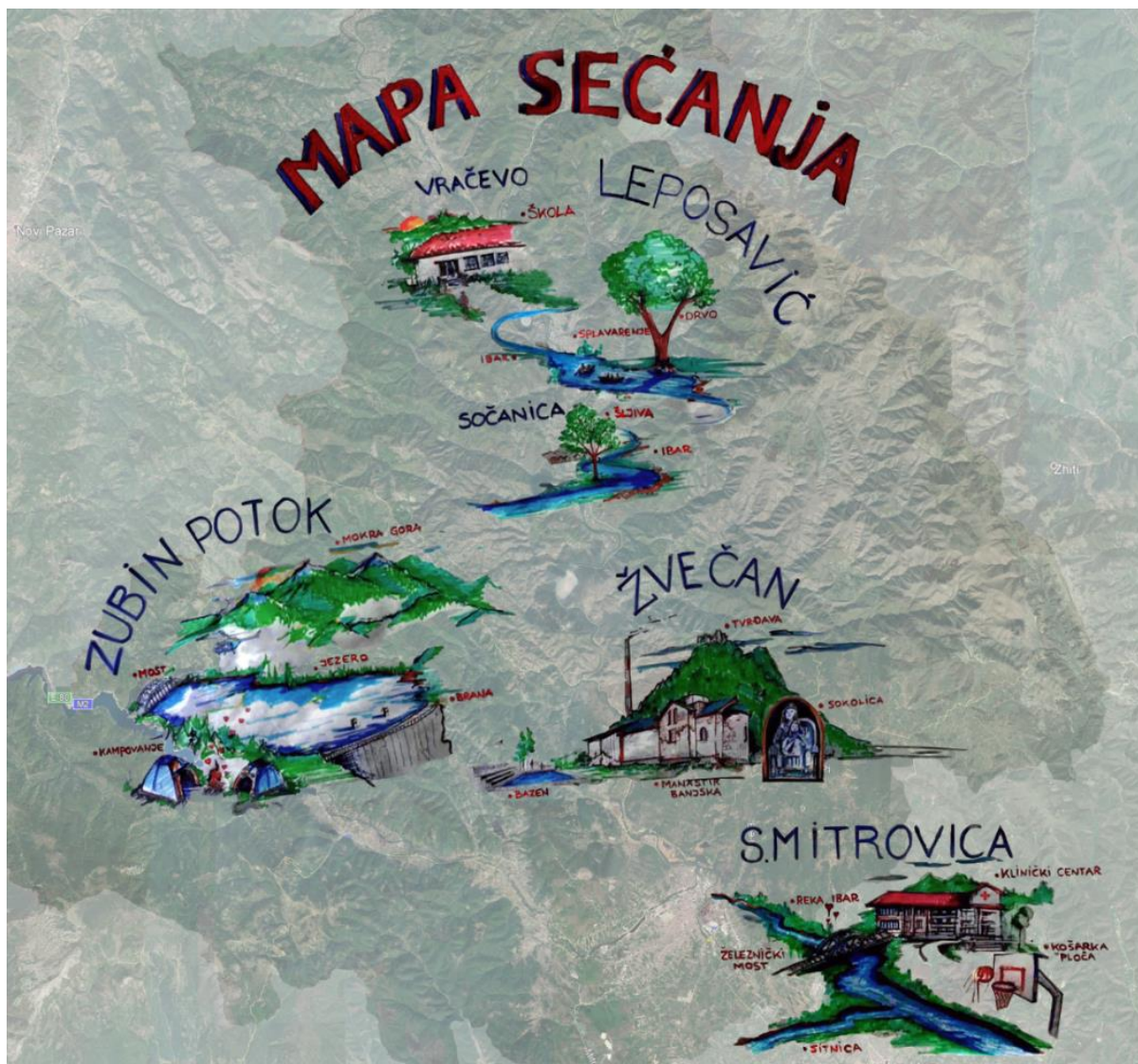
Virtualna studijska tura i mapiranje sećanja je prva vežba u kojoj se sećanje iz prošlosti koristi kao resurs za budućnost (vizioniranje). Ova vežba je imala za cilj stvaranje regionalne mape sećanja prisećanjem na lična sećanja (važne i pozitivne događaje) koja su se dogodila učesnicima u određenim mestima unutar opština na severu Kosova. Učesnici vežbe su ta sećanja napisali na nalepnicama i zakačili ih na odgovarajuće lokacije unutar mape. Neki od učesnika su imali priliku da naglas podele svoja sećanja sa ostalim učesnicima radionice.

Slika 3. Učesnici radionice rade na regionalnoj mapi sećanja

Većina njihovih sećanja je bila povezana sa otvorenim mestima i prirodnim dobrima, poput jezera Gazivoda, reke Ibar (tj. plivanje i sunčanje u blizini Sočanice, ali i splavarenje na reci - što je sada tradicionalna manifestacija), planine Kopaonik (flora, fauna, skijanje i ostalo kvalitetno provedeno vreme) i druga sela i mesta u prirodi, ali i neke sadržaje iz svakodnevnog života (mostovi, domovi zdravlja, sportski centri itd.). Konkretni primeri uključuju selo Vračevo kod Leposavića (tj. prvo zaposlenje, prelepa priroda, dobri ljudi, multikulturalno okruženje), Dom zdravlja u Mitrovici (gde se rodio sin učesnika), drvo u blizini

Leposavića (povezano sa mitovima o dobrom životu), železnički most u blizini Mitrovice (kao mesto igre i zabave tokom detinjstva, koje je sada nefunkcionalno), igralište „Ploča“ u severnoj Mitrovici (košarkaški teren, dobijanje nekoliko dobrih vesti na ovoj lokaciji) itd.

Slika 4. Regionalna mapa sećanja (vizuelni prikaz)

4.2.2. Vežba II: Arhiviranje trenutno vrednih područja u zajednici

Ova (pojedinačna) vežba je bila usmerena na stvaranje arhive područja i mesta (prirodnih i izgrađenih pejzaža) ili pitanja koja su trenutno važna ili vredna (tj. omiljene ulice, trgovačke ulice, četvrti, zgrade, ruralna područja) za zajednice u okviru regiona. Utvrđeni posebni sadržaji ili mesta uključivali su tvrđavu Zvečan, teniski teren u Zvečanu, kafić Be Bop u Severnoj Mitrovici, ušće reke Ibar i Sitnice (za ribolov), obalu reke Ibar kod Leposavića, stari most prema Dudinom Kršu, kao i jezero Gazivode u Zubinom Potoku. Oni su pregledani i spremljeni za potencijalnu upotrebu u izjavi o viziji.

HAŠELKA
Hlavní cíl: inovace a digitální transformace
Hlavní aktivity: rozvoj nových produktů a služeb, optimalizace procesů, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

NEFORMÁLNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

INDIVIDUÁLNÍ STÁNOVÁNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

KOLEKTIVNÍ STÁNOVÁNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

TRŽNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

SLOBODNÉ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

SOCIÁLNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

STŘEDNÍ
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

NOVÁTA
Hlavní aktivity: rozvoj lidských zdrojů, budování kultury organizace, spolupráce s partnery
Klíčové úspěšné faktory: kvalita, rychlost, flexibilita, inovativnost

4.2.3. Vežba III: Identifikovanje vrednosti/sredstava i ograničenja/problema

Svrha ove vežbe je bila identifikovanje vrednosti/sredstava i ograničenja/problema u regionu za šest tematskih područja, uključujući ekonomiju, životnu sredinu, obrazovanje i zapošljavanje, transport, poljoprivredu i turizam i stanovanje. Ovo je bila prva vežba u grupi u radionici, gde su učesnici bili podeljeni u šest grupa, a svaka se bavila jednom od tematskih oblasti. Svaka grupa identifikovala je glavne vrednosti/sredstva i povezana ograničenja/problem za svoje oblasti, koja su potom predstavljena ostalim učesnicima radionice. Rezultati radnih grupa su prikazani u nastavku.

Tabela 1. Rezultati III vežbe, Grupa 1 – ekonomija

Grupa: 1		Tematsko polje: EKONOMIJA
Vrednosti i sredstva	Ograničenja i problemi	
<p><u>Obrazovanje</u> (univerzitet i visoke škole)</p>	<p><u>Obrazovanje</u> Loše funkcionisanje (nedostatak prostora, loš kvalitet nastave, nedovoljno iskorišćenje mogućnosti za studiranje van zemlje, uticaj političkih dešavanja)</p>	
<p><u>Geografski položaj</u> Mogućnost saradnje sa više velikih ekonomskih centara u regionu</p>	<p><u>Geografski položaj</u> Loša infrastruktura – ograničenja u vidu: loših puteva, politički status, pravni vakuum, neuređeno tržište, loša kontrola kvaliteta, itd.</p>	
<p><u>Prirodni resursi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - vode (reke, jezera, pijaće vode) - rude (rudnici Trepče) - poljoprivredni potencijal (obrađive površine) 	<p><u>Prirodni resursi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - nerešeni status većine prirodnih dobara, - neplansko ulaganje i korišćenje 	
<p><u>Industrija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - veliki broj postojećih pogona - potencijal prodaje proizvoda koji bi se mogli proizvesti - nepostojanje svesti o IT tehnologijama. 	<p><u>Industrija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zastarela tehnologija - mali broj apsolutno funkcionalnih MSP-a - nepostojanje svesti o 4. Industrijskoj revoluciji – IT tehnologijama. 	

Tabela 2. Rezultati III vežbe, grupa 2 – životna sredina

Grupa: 2		Tematsko polje: ŽIVOTNA SREDINA
Vrednosti i sredstva	Ograničenja i problemi	
<p>1. Vodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> - reke - jezera - termomineralni izvori. 	<p>1. Vodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> - zagađenost voda - komunalni, - industrijski i - čvrsti otpad. 	
<p>2. Šume</p>	<p>2. Šume</p> <ul style="list-style-type: none"> - nelegalna seča šuma, - požari. 	

3. Obradive i neobradive površine	3. Obradive i neobradive površine <ul style="list-style-type: none"> - elementarne nepogode - nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava - divlja gradnja.
4. Zaštićena prirodna dobra	4. Zaštićena prirodna dobra: <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna primena zakonskih normi.
5. Ljudski resursi (stručna lica, NVO i fakulteti)	5. Ljudski resursi (stručna lica, NVO i fakulteti) <ul style="list-style-type: none"> - nedostatak svesti o važnosti životne sredine - nedovoljna saradnja više sektora i resora - nedostatak sredstava.
6. Nenarušeni ekosistemi – raznovrsna flora i fauna	6. Nenarušeni ekosistemi – raznovrsna flora i fauna: <ul style="list-style-type: none"> - nedostatak regionalne deponije

Tabela 3. Rezultati III vežbe, grupa 3 – Obrazovanje i zapošljavanje

Grupa: 3		Tematsko polje: OBRAZOVANJE I ZAPOŠLJAVANJE	
Vrednosti i sredstva		Ograničenja i problemi	
1. Obrazovni sistem <ul style="list-style-type: none"> - osnovni - srednjoškolski - univerzitetski. 	1. Obrazovni sistem: <ul style="list-style-type: none"> - nije usklađen sa potrebama tržišta - neadekvatan broj stručnog kadra - neadekvatna reforma obrazovanja - nedovoljna kontrola nastavnog kadra. 	2. Infrastruktura sa adekvatnim objektima	2. Infrastruktura sa adekvatnim objektima <ul style="list-style-type: none"> - neodržavanje i zastarelost trenutne infrastrukture - nije obezbeđen potpuni pristup osobama sa invaliditetom - nedovoljno zastupljen transport u ruralnim sredinama - nedovoljna opremljenost fakulteta za razne oblike nastave.
3. Veliki broj mladih ljudi (učenika, studenata, itd.)	3. Veliki broj mladih ljudi (učenika, studenata, itd.) <ul style="list-style-type: none"> - nezainteresovanost mladih ljudi za sticanje obrazovanja zbog stanja u društvu - odlazak mladih ljudi u druge sredine. 	4. Zavod za zapošljavanje	4. Zavod za zapošljavanje <ul style="list-style-type: none"> - poboljšanje pružanja usluga samog zavoda u smislu pružanja obuka i nalaženja adekvatnog zaposlenja

5. Postojanje privatnog preduzetništva	5. Postojanje privatnog preduzetništva - uglavnom rad na crno i radnici nisu adekvatno zaštićeni u smislu svojih prava o radu.
6. NVO koje se bave neformalnim obrazovanjem (međunarodne organizacije – zapošljavanje).	6. NVO koje se bave neformalnim obrazovanjem (međunarodne organizacije – zapošljavanje): - neuključivanje, nedovoljan broj korisnika obuka, itd.

Tabela 4. Rezultati III vežbe, grupa 4 – Transport

Grupa: 4		Tematska polja: TRANSPORT	
Vrednosti i sredstva		Ograničenja i problemi	
1. Mitrovica – Jarinje	2. Mitrovicaka Zubinom Potoku Zvečan ka Zubinom Potoku Leposavić ka Zubinom Potoku	3. Mitrovica – Zvečan	4. Železnički saobraćaj
5. Tradicija biciklizma	6. Dobre veze: urbano – ruralno	7. Obimni teretni saobraćaj.	
		1. Nepostojanje auto-puta	2. Jedini putni pravac i konfiguracija terena
		3. Blokada	4. Ograničenje putovanja i nemogućnost teretnog transporta
		5. Nepostojanje u tri opštine (Severna Mitrovica, Zvečan, Leposavić)	6. Loši putevi
		7. Sigurnost.	

Tabela 5. Rezultati III vežbe, grupa 5 – Turizam i poljoprivreda

Grupa: 5		Tematsko polje: Turizam i poljoprivreda	
Vrednosti i sredstva		Ograničenja i problemi	
<p><u>Turizam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Termalni izvori – banje (Banjska, izvori u Leposaviću, itd.) 2. Jezero Gazivode(plivanje, kampovanje, nautički sportovi) 3. Reka Ibar(rafting, ribolov) 4. Mokra gora(planinarenje, endemske vrste, VIA ferata Berim) 5. Kopanik(ruralni turizam, planinarenje) 6. Kulturno – istorijsko nasleđe(Banjska, Sokolica, Vračevo, Duboki potok, Sv. Jovan) <p><u>Poljoprivreda</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poljoprivredno zemljište 2. Povoljni klimatski uslovi(za voćarstvo i stočarstvo) 3. Obrazovne institucije(poljoprivredna škola i fakulteti) 4. Preradni kapaciteti(hladnjače, klanice) 5. Naseljena sela(planinska su manje naseljena, ravničarska su više naseljena) 		<p><u>Turizam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Smeštajni kapaciteti, marketing, nedovoljna iskorišćenost 2. Smeštajni kapacitet, neplanska gradnja, neuređene plaže i pristup 3. Zagađenost, neuređeno korito reke 4. Nedovoljno ulaganje, loša putna infrastruktura(pristup) 5. Nedostatak sredstava za realizaciju strateških dokumenata 6. Marketing, neaktivnost turističkih agencija. <p><u>Poljoprivreda</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Smanjenje obradivih površina, neiskorišćenost livada i pašnjaka, usitnjenost parcela, ne postoje sistemi za navodnjavanje, zagađenost zemljišta oko Ibra. 2. Seča šuma 3. Malo interesovanje za upis 4. Niske otkupne cene i monopol 5. Infrastruktura, migracija stanovnika iz sela u grad, nedovoljno subvencija za razvoj. 	

Tabela 6. Rezultati III vežbe, grupa 6 – Stanovanje

Grupa: 6		Tematsko polje: STANOVANJE	
Vrednosti i sredstva		Ograničenja i problemi	
<u>Neformalna naselja</u> - autentičnost - tradicionalno stanovanje.		<u>Neformalna naselja</u> - nerešena ili delimično rešena infrastruktura - udaljenost od opštinskih centara - nedostupnost javnih institucija.	
<u>Individualno stanovanje u urbanim sredinama</u> - komfor - dostupnost javnih usluga.		<u>Individualno stanovanje u urbanim sredinama</u> - održavanje objekata i zajedničkih prostorija - neracionalno korišćenje energije.	
<u>Kolektivno stanovanje u urbanim sredinama</u> - sociološka/socijalna integracija - veća gustina stanovanja - energetska efikasnost.		<u>Kolektivno stanovanje u urbanim sredinama</u> - održavanje objekata i zajedničkih prostorija - degradiranje slobodne površine u blokovima.	
<u>Slobodno tržište</u> - trajno rešenje stambenog pitanja - kvalitet stanovanja - mogućnost izbora.		<u>Slobodno tržište</u> - nedovoljna ponuda - monopol - pravna nesigurnost.	
<u>Socijalno stanovanje</u> - stambeno obezbeđenje za različite kategorija stanovnika.		<u>Socijalno stanovanje</u> - nedostatak strategije - nedostatak kapaciteta - nedostatak fondova.	
<u>Specifični oblici stanovanja (Sigurne kuće)</u> - sigurnost ugroženih potencijalnih korisnika.		<u>Specifični oblici stanovanja (Sigurne kuće)</u> - nerazumevanje sredine.	
<u>Gerontološki centri</u> - briga o starima.		<u>Gerontološki centri</u> - nedovoljni kapaciteti - nerazumevanje sredine.	
<u>Smeštaj za izbeglice i interno raseljena lica</u> - zbrinjavanje		<u>Smeštaj za izbeglice i interno raseljena lica</u> - postojanje kolektivnih centara - loši uslovi.	

4.2.4. Vežba IV: Identifikovanje mogućnosti i mera koje treba preduzeti

Nakon što su učesnici utvrdili vrednosti/sredstva i ograničenja/probleme za svoja tematska područja u regionu, nastavili su razgovor o potencijalnim razvojnim mogućnostima. Mogućnosti su proistekle iz trenutnih vrednosti i sredstava za svako tematsko područje. Za trenutna ograničenja i probleme, grupe su identifikovale povezane mere koje treba preduzeti za njihovo rešavanje. Rezultati svake tematske grupe prikazani su u donjim tabelama. U datom trenutku sve grupe su imale opštu predstavu o prednostima, slabostima, pretnjama i mogućnostima u regionu.

Tabela 7. Rezultati IV vežbe, grupa 1 – Ekonomija

Grupa: 1		Tematsko polje: EKONOMIJA	
Mogućnosti za razmatranje		Mere za razmatranje	
<u>Obrazovanje</u> - povećanje broja edukovanog stanovništva - privlačenje studenata kroz povećanje kvaliteta obrazovanja (usklađivanje programa sa tržištem rada).		<u>Obrazovanje</u> - izgradnja infrastrukture - angažman profesora iz inostranstva - ukidanje prakse blok nastave na pojedinim fakultetima.	
<u>Geografski položaj</u> - postojanje smernica za izradu lokalnih ekonomskih razvojnih planova - povoljna donatorska klima.		<u>Geografski položaj</u> - bolja putna infrastruktura - izgradnja industrijske zone - efikasnija kontrola sredstava dodeljenih za razvoj biznisa.	
<u>Prirodni izvori</u> - šansa u iskorišćavanju rudnog, šumskog, vodenog i poljoprivrednog potencijala.		<u>Prirodni izvori</u> - izrada plana za zaštitu prirodnih resursa (jezera, rude,...).	

Tabela 8. Rezultati IV vežbe, grupa 2 – Životna sredina

Grupa: 2		Tematsko polje: ŽIVOTNA SREDINA	
Mogućnosti za razmatranje		Mere za razmatranje	
<p><u>Vodni resursi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turizam - ribolov - navodnjavanje - vodosnabdevanje - snabdevanje električnom energijom - banje, lečenje, itd. <p><u>Šume</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - drvena industrija, kontrolisana seča - šumski proizvodi - obezbeđivanje zdrave životne sredine - lov - sprečavanje stvaranja klizišta. <p><u>Obradive i neobradive površine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organska proizvodnja hrane - gradnja objekata - pašnjaci. <p><u>Zaštićena prirodna dobra</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turizam, lečilišta. <p><u>Ljudski resursi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - edukacija - kontrola - stručni radovi - saradnja, inovacija. <p><u>Nenarušeni ekosistemi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turizam - lov, ribolov. 		<p><u>Vodni resursi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - prečišćavanje otpadnih i komunalnih voda - podizanje svesti ljudi - potpisivanje memoranduma između opština - zajednički projekti opština - neformalne akcije čišćenja otpada #trashtag - investicije u infrastrukturu (putevi, banje, bazeni, ...). <p><u>Šume</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - veća kontrola sečenja šuma - edukacija - efikasnija primena zakonskih odredbi - pošumljavanje. <p><u>Obradive i neobradive površine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - obuke poljoprivrednika - grantovi i subvencije - medijska kampanja - efikasnija primena zakonskih odredbi i izrada prostornih planova. <p><u>Zaštićena prirodna dobra</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - turizam, lečilišta. <p><u>Ljudski resursi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - veća uključenost stručnih kapaciteta (edukacija, obuke, ...) - saradnja svih relevantnih faktora - projekti - traženje donatora. <p><u>Ekosistemi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - edukacija - primena zakonskih regulativa o saobraćaju - studije u oblasti grejanja u urbanim sredinama u cilju smanjenja emisije štetnih gasova 	

Tabela 9. Rezultati IV vežbe, grupa 3 – Obrazovanje i zapošljavanje

Grupa: 3		Tematsko polje: OBRAZOVANJE I ZAPOSŁJAVANJE	
Mogućnosti za razmatranje		Mere za razmatranje	
1.	Reforma obrazovanja (evidentiranje problema i reagovanje kod institucija na višem nivou).	1.	Dopuna postojećeg sistema dodatnim treninzima i obukama
2.	Postojanje fondova na lokalnom i centralnom nivou.	2.	Zahtev za apliciranje kod postojećih fondova za infrastrukturu (ministarstvo informisanja, obrazovanja, lokalna samouprava)
3.	Stvoriti mogućnost opstanka i zapošljavanja mladih ljudi	3.	Stvoriti mogućnost opstanka i zapošljavanja mladih ljudi <ul style="list-style-type: none"> - rad sa mladima u smislu dodatnog obrazovanja, usavršavanja - zahtev adekvatnog ministarstva za mogućnost sticanja stručne prakse - startup biznisi i donacije za mlade ljude.
4.	Kreirati programe neformalnog obrazovanja u skladu sa inovativnim merama sa sticanjem zvaničnih sertifikata.	4.	Uticati kod međunarodne zajednice da se posebna pažnja posveti neformalnom obrazovanju i pružanje fondova.

Tabela 10. Rezultati IV vežbe, grupa 4 – Transport

Grupa: 4		Tematsko polje: TRANSPORT	
Mogućnosti za razmatranje		Mere za razmatranje	
1.	Zajednička saradnja sve četiri opštine.	1.	<ul style="list-style-type: none"> - zaštita putnog pojasa - eksproprijacija - transparentnost procesa - mere zaštite životne sredine - izgradnja puta.
2.	Izgradnja nove trase puta.	2.	Studija izvodljivosti <ul style="list-style-type: none"> - zaštita putnog pojasa - mere zaštite životne sredine - izgradnja putnog pravca.
3.	Mogućnost izgradnje nove trase puta preko Dudinog krša.	3.	Mogućnost eksproprijacije <ul style="list-style-type: none"> - saradnja sa centralnim nivoom - projektovanje i izgradnja.
4.	Rekonstrukcije i povezivanje saobraćajasa centralnim Kosovom.	4.	Saradnja sa centralnim nivoom.
5.	Izgradnja biciklističke staze.	5.	Identifikacija terena i izrada plana mobilnosti.
6.	Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih puteva.	6.	Rešavanje imovinskih odnosa.
7.	Ovo se tiče broja 1).		
8.	Izgradnja novih autobuskih stanica.		

Tabela 11. Rezultati IV vežbe, grupa 5 – Turizam i poljoprivreda

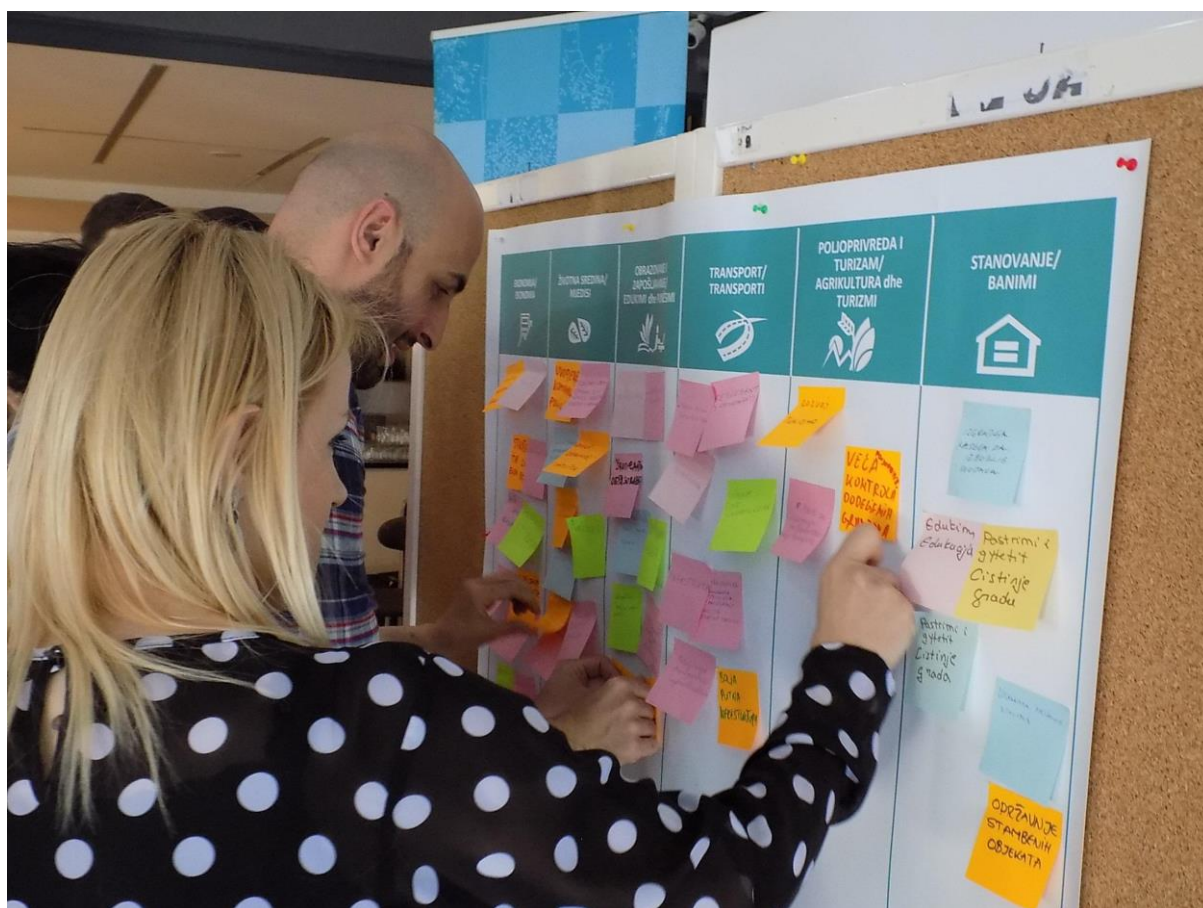
Grupa: 5		Tematsko polje: TURIZAM I POLJOPRIVREDA	
Mogućnosti za razmatranje		Mere za razmatranje	
<p><u>Turizam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Termalni izvori – izgradnja i razvoj spa rekreativnog centra. 2. Turistička infrastruktura – Gazivode. 3. Aktivni turizam – Ibar. 4. Unapređenje sadržaja aktivnog turizma – Mokra gora. 5. Razvoj ruralnog i aktivnog turizma – Kopaonik. 6. Uključivanje u programe turističke ponude – kulturno-istorijsko nasleđe. 		<p><u>Turizam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Termalni izvori <ul style="list-style-type: none"> - istraživanja termalnih izvora/planska dokumentacija - proširenje smeštajnih kapaciteta. 2. Turistička infrastruktura <ul style="list-style-type: none"> - uređenje plaža - tretiranje otpadnih voda - plan regulacije. 3. Aktivni turizam–Ibar <ul style="list-style-type: none"> - uređenje korita - upravljanje čvrstim otpadom - tretiranje otpadnih voda. 4. Unapređenje sadržaja – Mokra Gora <ul style="list-style-type: none"> - nastavak obuke za nove članove i nabavka opreme - marketing za veću međunarodnu saradnju, izgradnja ski staza. 5. Razvoj ruralnog i aktivnog turizma - Kopaonik <ul style="list-style-type: none"> - realizacija akcionih planova i opredeljenje fondova. 6. Uključivanje u programe turističke ponude – kulturno-istorijsko nasleđe <ul style="list-style-type: none"> - marketing, zaštita i revitalizacija. 	
<p><u>Poljoprivreda</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Optimalno iskorišćenje poljoprivrednog zemljišta. 2. Razvoj stočarstva i povećanje površina pod voćnjacima. 3. Stručan kadar(poljoprivredna škola, fakulteti,...). 4. Postojanje i opremljenost kapaciteta za preradu. 5. Opredeljenost porodica za bavljenje poljoprivedom. 		<p><u>Poljoprivreda</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kontrola promene namene zemljišta. 2. Subvencije. 3. Navodnjavanje. 4. Povećanje stočnog fonda (mlečne farme, primarna proizvodnja, klanice, bolja povezanost,...). 5. Bolja promocija, pristup informacijama. 6. Tržište, proširenje kapaciteta na nivou regiona. 7. Infrastrukturno uređenje, subvencije za razvoj, seoski turizam. 	

Tabela 12. Rezultati IV vežbe, grupa 6 – Stanovanje

Grupa: 6		Tematsko polje: STANOVANJE
Mogućnosti za razmatranje	Mere za razmatranje	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture <ul style="list-style-type: none"> - vodovod - kanalizacija - elektro snabdevanje - putna infrastruktura. 2. Formiranje mobilnih timova. 3. Primena zakona o legalizaciji. 4. Pобољшanje energetske efikasnosti. 5. Regulisanje odnosa između vlasnika/korisnika. 6. Podizanje svesti građana o komunalnom uređenju i higijeni. 7. Primena pravilnika. 8. Deblokada katastra nepokretnosti. 9. Izrada strategije za socijalno stanovanje. 10. Podizanje svesti o značaju obezbeđenja specifičnih oblika stanovanja. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada ORP-a <ul style="list-style-type: none"> - izrada projektno-tehničke dokumentacije - obezbeđenje sredstava. 2. Obezbeđenje kapaciteta (prostor, ljudstvo, vozila....). 3. Uklanjanje bespravnih objekata. 4. <ul style="list-style-type: none"> - izrada plana energetske efikasnosti - konkurisanje kod agencije - sufinansiranje projekata EE za korisnike. 5. Imenovanje upravnika zgrade 6. Edukacija 7. Uvođenje kaznenih mera 8. Ažuriranje podataka 9. <ul style="list-style-type: none"> - obuka za apliciranje vlasnika objekata prema lokalnoj samoupravi - obezbeđenje fondova za primenu akcionog plana iz strategije. 10. <ul style="list-style-type: none"> - uključivanje medija - izrada edukativnog štampanog materijala. 	

4.2.5. Vežba V: Prioritizacija područja/polja ka razvoju

Nakon što su sve grupe identifikovale vrednosti/sredstva, ograničenja/probleme, mogućnosti i mere za šest tematskih polja u regionu, učesnici su nastavili sa prioritizacijom četiri obrađena tematska polja na kojima će se graditi regionalna vizija. U tu svrhu, učesnici su zamoljeni da (pojedinačno) napišu do tri odgovora (za ista ili različita tematska polja po svom izboru) na sledeće pitanje „Ako biste mogli nešto promeniti u svom regionu, šta bi to bilo?“. Odgovori su napisani na nalepnicama koje su stavljene na tablu korišćenu tokom ove vežbe, kao što je prikazano na slici u nastavku.

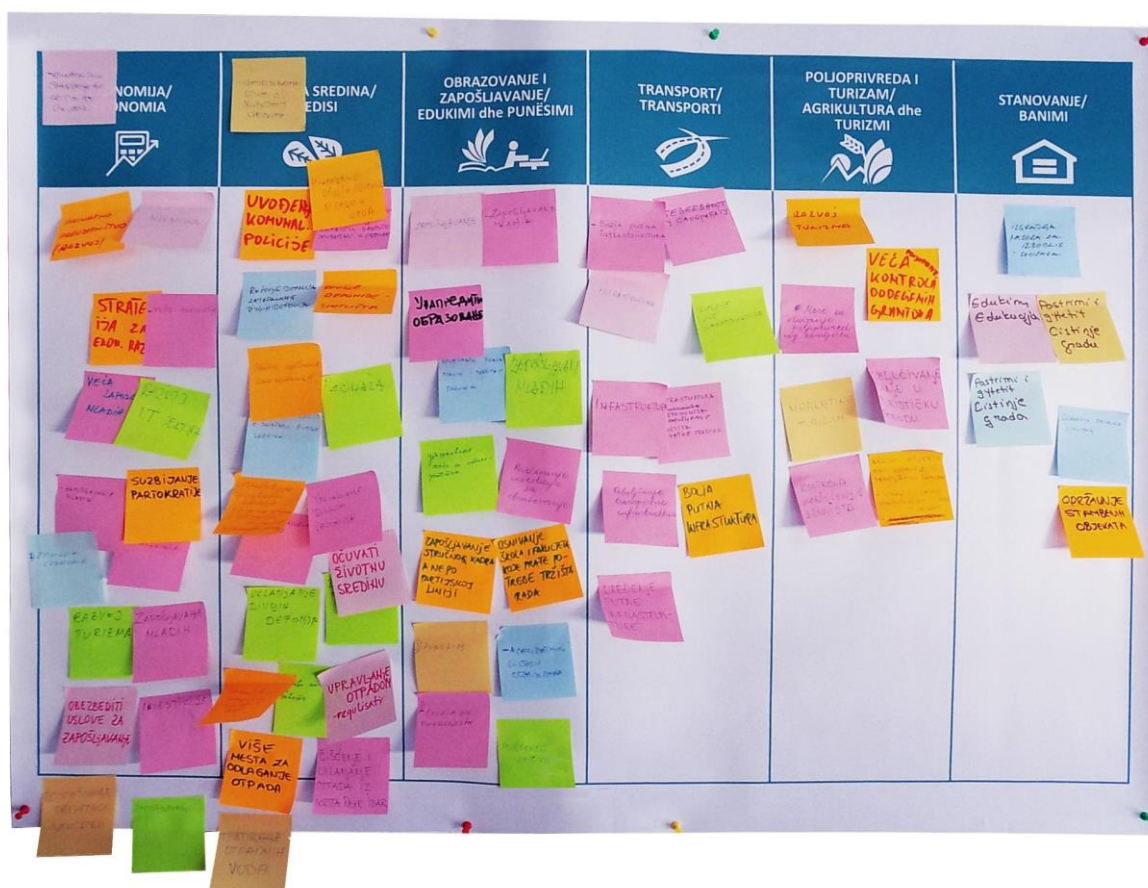
Slika 5. Učesnici radionice stavljaju nalepnice sa predlozima za poboljšanje u vežbi prioritizacije

Neki od predloga iz područja ekonomije uključuju primere kao što su investicije, razvoj privatnog preduzetništva, dokumenta poput strategije za ekonomski razvoj, ekonomske šeme u obliku grantova za sportske klubove kako bi se deca sklonila sa ulice, razvoj IT sektora, regionalni fond za mlade preduzetnike i još mnogo toga. Kada je reč o životnoj sredini, usledili su primeri uvođenja komunalne policije, uklanjanja divljih deponija, rešavanja problema pasa lualica, reciklaže, očuvanja okruženja, prečišćavanja otpadnih voda, promocije zdravog načina života, itd. U okviru područja obrazovanja i zapošljavanja, odgovori su varirali od poboljšanog obrazovanja, zapošljavanja mladih do povećanja broja malih i srednjih preduzeća (MSP), investiranja u obrazovanje i adekvatniji obrazovni sistem. Bolja putna infrastruktura, sigurnost u saobraćaju, regulacija putne infrastrukture itd., bili su neki od predloga u području transporta. Primeri iz poljoprivrede i turizma uključuju razvoj turizma, mere za očuvanje poljoprivrednog zemljišta, marketing u turizmu, kontrolu upotrebe zemljišta i primere poput uključivanja stanovništva u ruralni turizam. Primeri za poboljšanje

stambenog sektora obuhvataju izgradnju naselja za izbeglice u obliku socijalnog stanovanja, održavanje stambenih zgrada i čistije gradsko okruženje.

Nakon što su svi predlozi postavljeni na tablu, postalo je jasnije kojim područjima u regionu, prema učesnicima radionice, treba više poboljšanja. Bez obzira na četiri prioriteta područja, fasilitatori radionica su predložili da se integrišu i preostala dva, kako bi regionalna vizija mogla biti sveobuhvatnija. Stoga prioriteta tematska polja/područja su obuhvatila sledeće:

1. Ekonomija (turizam i poljoprivreda),
2. Životna sredina,
3. Socijalni aspekti/pitanja (obrazovanje, zapošljavanje i stanovanje), i
4. Transport.

Slika 6. Prioritizovana tematska polja

Ova vežba je odredila pravac na koji su radne grupe trebale da se fokusiraju za vreme vežbi. Od tog trenutka, broj radnih grupa se smanjio sa šest na četiri grupe, a svaka se bavila jednim od prioriteta polja.

Table 13. Rezultati V vežbe, prioritizacija tematskih polja

Ekonomija	Životna sredina	Obrazovanje i zapošljavanje
<ul style="list-style-type: none"> - Investicije - Privatno preduzetništvo(razvoj) - Veće investicije - Strategija za ekonomski razvoj - Davanje subvencija sportskim klubovima za svaku mladu osobu koju "sklone sa ulice" - Ekonomsko unapređenje regiona(lokala) - Podići svest o preduzetništvu - Strategija za ekonomski razvoj - Razvoj IT sektora - Regionalni fond za pomoć već dokazanim mladim preduzetnicima(u vidu novca, ali i stručne pomoći) - Zapošljavanje mladih - Suzbijanje partokratije - Povećanje zapošljavanja - Razvoj turizma - Ekonomski razvoj - Obezbediti uslove za zapošljavanje - Investicije - Pospešivanje privatnog sektora - Zapošljavanje. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uvođenje komunalne policije - Uklanjanje divljih deponija i otpadnih voda - Podizanje svesti građana u oblasti zaštite životne sredine - Divlje deponije – smetlišta - Rešenje deponija – zatrpavanje divljih deponija - Rešenje problema pasa lualica - Sveobuhvatna briga o životnoj sredini - Podizanje svesti o značaju životne sredine - Reciklaža - Obezbediti zdraviju i čistiju sredinu - Organizovano prikupljanje otpada u seoskim sredinama i prigradskim naseljima – kolektivno prikupljanje - Zaštita životne sredine - Očuvati životnu sredinu - Više uređenih javnih površina - Prečišćavanje otpadnih komunalnih voda - Upravljanje otpadom – registar - Zdravi stilovi života - Tretiranje otpadnih voda - Više mesta za odlaganje otpada - Čišćenje i uklanjanje otpada iz korita reke Ibar. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zapošljavanje - Zapošljavanje mladih - Unaprediti obrazovanje - Obrazovanje i svesnost - Povećanje broja malih i srednjih preduzeća - Upošljavanje osoba sa invaliditetom - Povećanje investicija za obrazovanje - Zapošljavanje stručnog kadra, ali ne po partijskoj liniji - Adekvatniji sistem obrazovanja - Povećanje zapošljenosti.
Transport	Poljoprivreda i turizam	Stanovanje
<ul style="list-style-type: none"> - Bolja putna infrastruktura - Bezbednost u saobraćaju - Infrastruktura - Uređenje putne infrastrukture - Infrastruktura, ekonomija, zapošljavanje, zaštita životne sredine - Pобољшanje transportne infrastrukture. 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj turizma - Mere za očuvanje poljoprivrednog zemljišta - Veća kontrola dodeljenih poljoprivrednih grantova - Uključivanje banja u turističku ponudu - Marketing u turizmu - Kontrola korišćenja zemljišta - Razvoj poljoprivredne proizvodnje i poboljšanje subvencija 	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja naselja za izbeglice – socijalno stanovanje - Edukacija - Izgradnja socijalnih stanova - Održavanje stambenih objekata - Čišćenje grada.

	- Uključivanje stanovništva u seoski turizam.	
--	---	--

4.2.6. Vežba VI: Definisanje i mapiranje vizije, opštih i specifičnih ciljeva i povezanih aktivnosti za tematske grupe i regionalnu viziju

Kroz ovaj skup vežbi, četiri radne grupe su radile na definisanju svojih tematskih vizija i zajedničke regionalne vizije. Za tematske vizije, grupe su osmislile Izjavu o viziji i dizajn vizije (logotip), kao i tri do četiri opšta cilja, tri specifična cilja i povezane aktivnosti za postizanje tih vizija. Na osnovu rasprava između samih članova grupe, uz fasilitaciju predstavnika UN-Habitat-a, tematske vizije i ciljevi su takođe prikazani na regionalnoj mapi. Nakon popisa i vizualizacije tematskih vizija, opštih i specifičnih ciljeva i aktivnosti na regionalnoj mapi, sve grupe su ih predstavile ostalim učesnicima radionice i sekretaru MŽSPP-a, g. Arbenu Citaku-u, koji je pokrenuo mnoštvo pitanja, predložio poboljšanja i dalje korake.

Vizije za radne grupe obuhvataju:

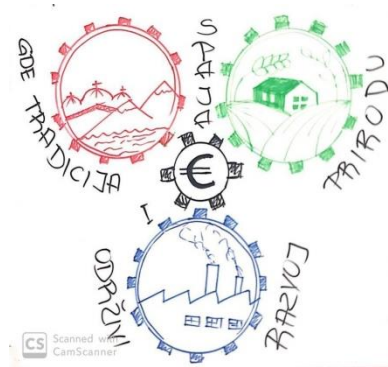
- Grupa 1: Ekonomija (turizam i poljoprivreda) – održivi ekonomski razvoj sa ekonomskim zonama, modernizovana industrija, podrška trgovini, malim i srednjim preduzećima, zapošljavanje osoba sa invaliditetom, mini-farme itd.,
- Grupa 2: Životna sredina – kvalitativno i zdravo okruženje kroz programe podizanja svesti o zaštiti životne sredine, nekorišćenju pesticida u poljoprivredi, minimizaciji zagađenja zemlje, vode i vazduha itd.,
- Grupa 3: obrazovanje i zapošljavanje (stanovanje) – odgovarajuće i dobro stanovanje, poboljšanje nivoa obrazovanja, smanjenje nezaposlenosti (kroz zapošljavanje u industriji, privatnom i javnom sektoru), i
- Grupa 4: Transport – odgovarajuća putna infrastruktura koja podržava društveno-ekonomski razvoj i poboljšanje života građana kroz unapređenje drumskog i železničkog saobraćaja, kao i transportnih usluga (uključujući javni prevoz i biciklizam).

Ova vežba je imala za cilj da definiše smer razvoja za svako tematsko polje kako bi bili na odgovarajući način obuhvaćeni u budućim procesima planiranja. Rezultati radnih grupa i pružene povratne informacije dalje su razrađene u posebnim odeljcima u nastavku.

4.2.6.1. Ekonomija

Ekonomska grupa radila je na stvaranju vizije ekonomskog razvoja četiri opštine na severu Kosova, na osnovu već definisanih regionalnih vrednosti/sredstava, ograničenja, mogućnosti i mera koje treba preduzeti a koje su identifikovane u prethodnim vežbama. U okviru ekonomskog razvoja, ova grupa je uključila oblast turizma, poljoprivrede, industrije i trgovine, kao faktore ekonomskog razvoja. Nakon pažljive analize i aktivnih grupnih rasprava, grupa je definisala Izjavu o viziji (i/ili moto) i Dizajn vizije (logotip).

Izjava o viziji za ekonomsku grupu ima za cilj da region severa Kosova učini „regionom gde je ekonomski razvoj održiv na osnovu moderne infrastrukture i tehnologije, koji ima definisane industrijske i ekonomske zone, povoljno okruženje za razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP-a) i otvoreno tržište. Region prepoznatljiv po svom prirodnom i istorijskom nasleđu, obrazovnom i ljudskom potencijalu, sa očuvanim tradicionalnim vrednostima”. Moto je sledeći: „Region severa - gde tradicija spaja prirodu i održivi razvoj.“

Pored toga, grupa je identifikovala četiri glavna cilja ka ostvarenju svoje vizije, svaki sa tri specifična cilja i povezanim aktivnostima. Ti ciljevi obuhvataju sledeće:

- Valorizaciju i korišćenje turističkog potencijala (na osnovu glavnih dobara, kao što su planina Mokra Gora, planina Kopaonik, jezero Gazivode, termalni izvori, kulturno/istorijsko/versko nasleđe, uključujući tvrđavu Zvečan, rimsko naselje Municipium Dardanorum) i njegoa promocija putem regionalnih turističkih organizacija/agencije sa konsolidovanom turističkom ponudom;
- Iskorišćavanje potencijala obradivog zemljišta (posebno u opštinama Leosavić i Zubin Potok), podrška poljoprivrednoj proizvodnji kroz regionalni sistem navodnjavanja, podrška mini-farmama i upravljanje poljoprivrednim razvojem putem regionalnih mehanizama (tj. stvaranje regionalne tehničke savetodavne službe);
- Podršku industrijskom razvoju revitalizacijom postojećih objekata i stvaranjem novih, kao i putem tehničke obuke (koju pruža obrazovna ustanova/centar uspostavljen na regionalnom nivou);
- Podršku trgovini, MSP-ima i zapošljavanju osoba sa invaliditetom.

Vizija ekonomskog razvoja i povezani ciljevi vizuelno su predstavljeni na regionalnoj mapi, sa simbolima aktivnosti postavljenim u skladu sa mogućnostima za njihovo sprovođenje u regionu. Grupa je predstavila svoje rezultate prisutnima i sekretaru MŽSPP-a, utvrdivši da su svi predloženi ciljevi važni za regionalni ekonomski razvoj, a njihova konsolidacija na regionalnom nivou izvodljiva. Tokom prezentacije, sekretar MŽSPP-a, g. Arben Citaku, izjavio je da je ekonomski razvoj vrlo važan za poboljšanje života građana; stoga ga treba sprovesti prema planu na terenu. Posebno je naglasio poljoprivredu kao područje sa velikim potencijalom za razvoj s obzirom na kvalitet obradive zemlje u regionu. U nastavku, gđin Citaku je podržao ideju regionalnog turističkog paketa (koji podržava razvoj turizma) i ocenio da je on lako primenljiv.

Tabela 14. Rezultati VI vežbe, Grupa 1 – Ekonomija

Grupa: 1		Tematsko polje: EKONOMIJA (Poljoprivreda, turizam, industrija)	
Vizija: Regija severa – gde tradicija spaja prirodu i održivi razvoj.			
Opšti ciljevi	Specifični ciljevi	Aktivnosti	
OC1. Industrija Moderna industrija sa savremenom tehnologijom i stručnim kadrovima.	SC1.1. Osnivanje ustanove za osposobljavanje stručnjaka do 2021.	A1.1. Inicijativa za otvaranje obrazovnih ustanova, novi pravci obrazovanja. A1.2. Identifikacija lokacije za izgradnju obrazovne ustanove. A1.3. Izgradnja obrazovnog objekta. A1.4. Obezbeđenje subvencija za investiture. A1.5. Administrativna priprema i podrška za investiture.	
	SC1.2. Rekonstrukcija novih tehnologija (20% do 2023).		
	SC1.3. Modernizacija proizvodnih pogona (15% do 2023).		
OC2. Trgovina Podrška svim malim i srednjim preduzećima i podrška za plasman proizvoda na tržišta.	SC2.1. Registracija MSP (100% do 2020).	A2.1. Uspostavljanje kancelarija u svim opštinama za registraciju MSP. A2.2. Identifikacija svih MSP, stvaranje baze podataka. A2.3. Podsticanje i promocija registracije MSP, kontrola.	
	SC2.2. Podsticaji za preduzeća koja zapošljavaju lica sa posebnim potrebama (5 preduzeća i 10 lica do 2025).		
	SC2.3. Aktiviranje „one stop shop„-a u svim severnim opštinama do 2020.		
OC3. Turizam Unapređenje svih smeštajnih kapaciteta i prirodnih resursa.	SC3.1. Izgradnja novih smeštajnih kapaciteta (25% do 2021).	A3.1. Analiza postojećeg stanja na terenu za odabir lokacija za izgradnju smeštajnih kapaciteta (prema planskoj dokumentaciji). A3.2. Podsticanje JPP, grantovi, davanje objekata na korišćenje (u državnom vlasništvu), itd. A3.3. Ulaganje u poboljšanje tehničke putne infrastrukture.	
	SC3.2. Rekonstrukcija i modernizacija postojećih objekata (25% do 2021).		
	SC3.3. Poboljšanje pristupa prirodnim resursima i objektima/lokacijama kulturno-istorijskog nasleđa (40% do 2023.).		
OC4. Poljoprivreda Podrška zainteresovanim poljoprivrednim gazdinstvima za bavljenje poljoprivredom i	SC4.1. Podrška poljoprivrednim gazdinstvima za osnivanje mini farmi (30% do 2025).	A4.1. Analiza stanja na terenu, projektovanje budžeta na godišnjem nivou za subvencije za poljoprivredu.	

plasmanu gotovih proizvoda na tržišta.	SC4.2. Podsticaj u nabavci nove poljoprivredne mehanizacije, skladišnim i prerađivačkim kapacitetima (20% do 2025).	A4.2. Aktivna podrška opština poljoprivrednicima u pristupu fondovima (garancije, obuke, partnerstva). A4.3. Ulaganje u sistem zaštite od elementarnih nepogoda.
	SC4.3. Podsticaji poljoprivrednim gazdinstvima za povećanje površine pod voćarskim i povrtarskim kulturama (30% do 2025).	

Slika 7. Mapirana vizija i ciljevi za ekonomski razvoj

ŽIVOTNA SREDINA

Tematsko polje:

OC1
O1
OCUVANJE I UNAPREĐENJE
IZGRADENE URBANE
SREDINE

O2
ZAŠTITA I OCUVANJE
POSTOJEĆIH PRIRODNIH
RESURSA/R.P.

O3
SMANJITI RIZIK I
NEGATIVNI UTICAJI
NA ŽIVOTNU SREDINU
(GRADNJA)

Uključuje postojećih i povećanje
na području u okviru svojih
kompetencija

SZL
O.L.

SZL
O.L.

SZL
O.L.

SZL
O.L.

SZL
O.L.

4.2.6.2. Životna sredina

Nakon što je utvrdila vrednosti/sredstva i ograničenja/probleme životne sredine i odredila mogućnosti i mere koje treba preduzeti radi očuvanja, promocije i pravilnog iskorišćavanja tih vrednosti/sredstava, grupa za zaštitu životne sredine kreirala je regionalnu Izjavu o viziji, čiji je cilj „Kvalitativno i zdravo okruženje”.

Ciljevi za postizanje ove vizije uključuju: očuvanje i poboljšanje izgrađenog gradskog okruženja, očuvanje postojećih prirodnih resursa, smanjenje rizika i negativnih uticaja ljudi na životnu sredinu i poboljšano upravljanje vodnim resursima (jezera, reke, vode) koji se smatraju glavnim regionalnim prirodnim dobrima.

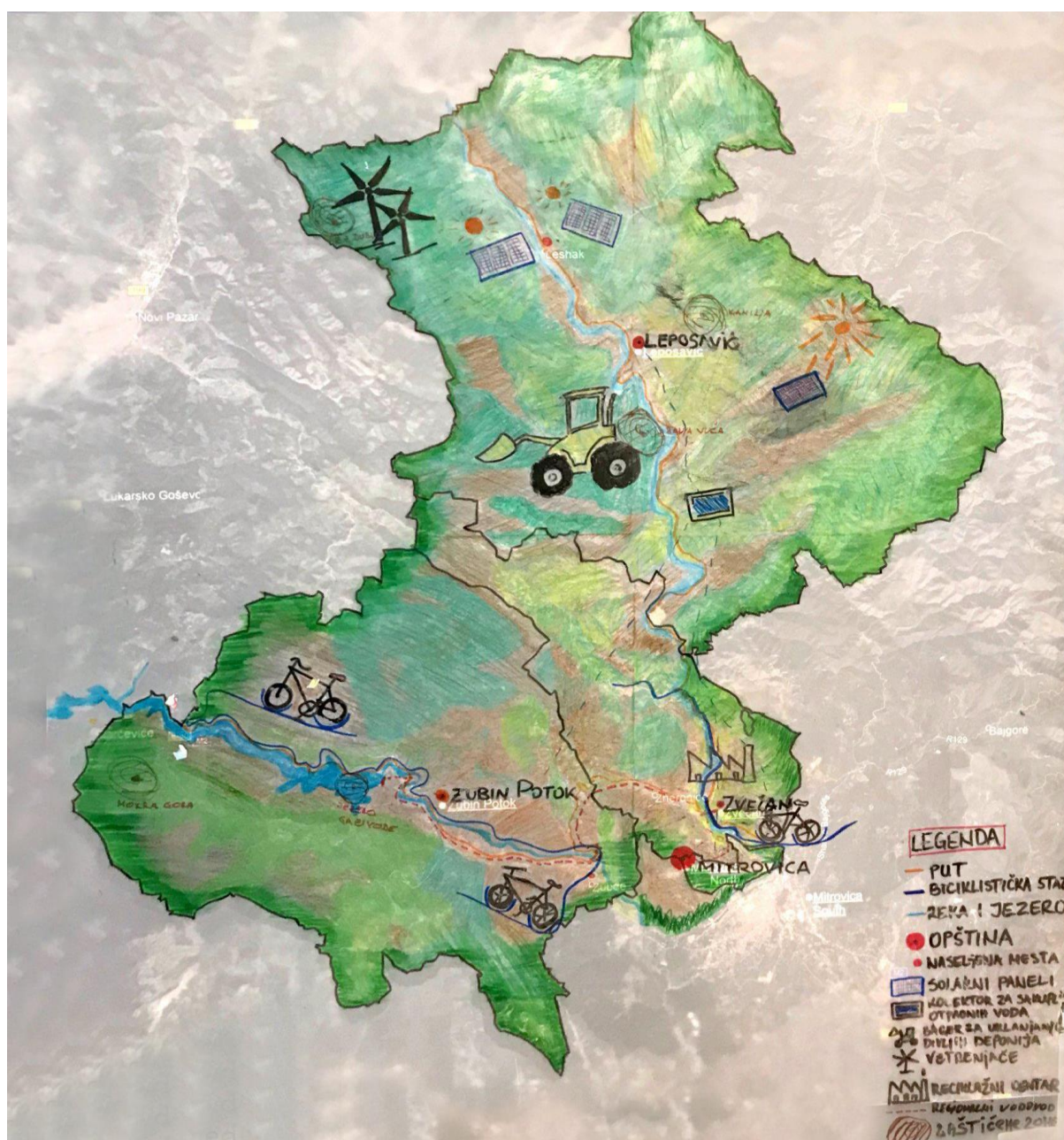
Neki od ciljeva uključuju unapređeno opštinsko upravljanje u gradskom području, poboljšanje javnih i zelenih površina u gradu, podizanje svesti građana o životnoj sredini (kroz obrazovanje o životnoj sredini), preduzimanje mera za sprečavanje zagađenja vazduha (tj. razvoj planova održive urbane mobilnosti, promovisanje održivog transporta itd.), upravljanje i uklanjanje ilegalnih deponija i sistema kanalizacije, kao i adekvatno upravljanje vodnim resursima. Svaki je cilj podržan srodnim aktivnostima.

Grupa za zaštitu životne sredine predstavila je svoju viziju i ciljeve očuvanja životne sredine i zelenih površina regiona sa severa na mapi. Na mapi su takođe predstavljene i ideje o izgradnji regionalnog kolektora, o modernizaciji fabrike za reciklažu, o uklanjanju ilegalnih deponija i preduzimanju mera za zabranu takvih aktivnosti. U severozapadnom delu Leposavića identifikovano je područje na kojem se može iskoristiti energija vetra, dok su u ostalim oblastima solarni paneli predloženi kao održivo rešenje za građane. Za sve ove ideje dalje bi trebalo da se sprovedu studije izvodljivosti i obezbedi budžet.

Tabela 15. Rezultati VI vežbe, grupa 2 – Životna sredina

Grupa: 2		Tematsko polje: ŽIVOTNA SREDINA
Vizija: Kvalitetna i zdrava životna sredina		
Opšti ciljevi	Specifični ciljevi	Aktivnosti
OC1. Očuvanje i unapređenje urbane sredine.	SC1.1. Očuvanje postojećih i povećanje broja zelenih površina u urbanim sredinama.	A1.1.1. Analiza postojećeg stanja zelenih površina.
		A1.1.2. Uklanjanje građevinskog materijala i havarisanih vozila.
		A1.1.3. Formiranje novih zelenih površina.
	SC1.2. Edukacija stanovništva o važnosti kvalitetne životne sredine.	A1.2.1. Održavanje predavanja u osnovnim i srednjim školama.
		A1.2.2. Međuopštinska saradnja u cilju obeležavanja dana životne sredine.
		A1.2.3. Prikupljanje sekundarnih sirovina.
OC2. Zaštita i očuvanje postojećih prirodnih resursa / RP.	SC2.1. Rešenje problema divljih deponija u ruralnim sredinama.	A2.1.1. Mapiranje divljih deponija u ruralnim sredinama.
		A2.1.2. Uklanjanje divljih deponija.
		A2.1.3. Reciklažni centar.
	SC2.2. Smanjena upotreba hemijskih sredstava u poljoprivredi.	A2.2.1. Podsticaji za organsku proizvodnju.
		A2.2.2. Kontrola kvaliteta i plodnosti zemljišta.
OC3. Smanjiti rizik i negativni uticaj ljudi na životnu sredinu.	O3.1. Kontrola seče šuma i obnova drvnih resursa.	A3.1.1. Pošumljavanje.
		A3.1.2. Analiza šumskog ekosistema na severu.
		A3.1.3. Podsticaji za proizvođače obnovljive energije.
	SC3.2. Smanjenje saobraćaja u urbanim i ruralnim sredinama.	A3.2.1. Izgradnja biciklističkih staza
		A3.2.2. Formiranje pešačkih zona.
		A3.2.3. Podsticaji za korišćenje nemotornih vozila.
OC4. Unapređeno upravljanje	SC4.1. Smanjenje ispuštanja	A4.1.1. Izgradnja kolektora za

vodnim resursima.	otpadnih voda u reke i jezera.	komunalne otpadne vode.
		A4.1.2. Izgradnja kanalizacionog sistema u ruralnim sredinama.
	SC4.2. Povećanje kvaliteta pijaće vode.	A4.2.1. Regionalni vodovod.
		A4.2.2. Formiranje regionalnog tela za zaštitu lbra (regionalni centar za ekologiju).

Slika 8. Mapirana vizija i ciljevi za razvoj životne sredine

001
STAVBAJE USLUGA ZA KVALITETNO
I TRAJNO STANOVNO SIGURNOST

na tematike:

4.2.6.3. Socijalni aspekt/pitanja

Grupa za socijalni aspekt/pitanja bavila se obrazovanjem, zapošljavanjem i stanovanjem. Oni su definisali viziju transformišući mogućnosti koje proizlaze iz vrednosti/sredstava i mera koje treba preduzeti, da bi preobratali ograničenja/probleme u opšte i specifične ciljeve. Izjava o viziji socijalnog aspekta/pitanja na severu Kosova definisana je na sledeći način: „*Socijalno regulisano okruženje sa regulisanim i održivim stanovanjem, kvalitetnim i fleksibilnim obrazovnim sistemom koji ispunjava zahteve tržišta rada.*”

Neki od ključnih ciljeva koje su članovi grupe definisali su sledeći: uspostavljanje Kancelarije za regionalni razvoj, definisanje stambenih zona, obezbeđivanje socijalnog stanovanja za mlade bračne parove, podrška ranjivim socijalnim kategorijama, uspostavljanje regionalnih centara za izbeglice i interno raseljena lica (IRL), kao i regionalnog centra za starije i siročad. Dobro osmišljeno kombinovanje vrednosti regiona i svih tih ideja dovešće do povećanja zaposlenosti. Međutim, prikupljanje podataka je ključno za uspostavljanje ovih programa.

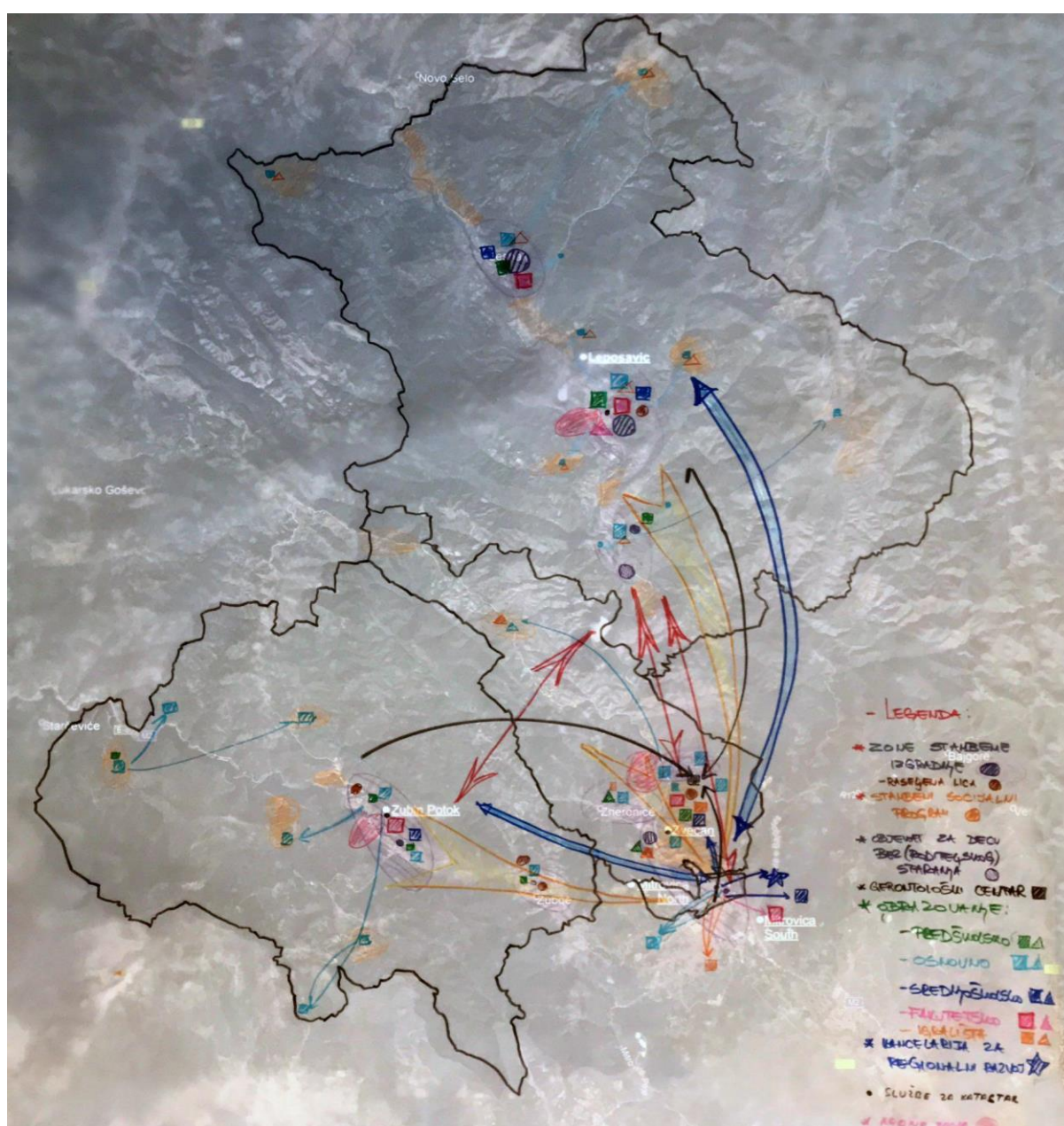
Grupa je istakla pozitivne strane unutar socijalnog aspekta/pitanja koja su uključivale dostupnost svih vrsta škola u regionu (predškolske ustanove, osnovne škole, srednje škole i univerzitet) i lokaciju Univerziteta u Severnoj Mitrovici (koji je i administrativni i kulturni centar). Kako univerzitet privlači studente iz regiona i inostranstva, potrebno je reformisati njegove programe u skladu sa potrebama tržišta rada i poboljšati postojeće kapacitete. Pored toga, predstavnici opštine u grupi predstavili su dobru praksu u socijalnom aspektu/pitanjima, naglašavajući njihova iskustva u dodeli stanova za socijalno stanovanje, što uključuje sve kategorije, ne samo one ranjive.

U vezi sa tim, sekretar MŽSPP-a je izjavio da izbeglice trebaju biti integrisane u društvo obezbeđivanjem smeštaja u jednom od opštinskih objekata, a ne razmeštene u novi centar/lokaciju, što bi povećalo njihovu izolaciju i označilo ih kao izbeglice unutar društva. Potrebna je dobra strategija za povratak porodica u sela. Što se tiče socijalnog stanovanja, MŽSPP i UN-Habitat zajedno rade na izradi programa za socijalno stanovanje i oni će uzeti u obzir primedbe ove grupe.

Tabela 16. Rezultati VI vežbe, grupa 3 – Socijalni aspekt/pitanja

Grupa: 3 Tematsko polje: SOCIJALNA INFRASTRUKURA(Stanovanje - obrazovanje - zapošljavanje)		
Vizija: Socijalno uređena sredina sa regulisanim održivim stanovanjem, kvalitetnim i fleksibilnim sistemom obrazovanja koje prati zahteve tržišta rada.		
Opšti ciljevi	Specifični ciljevi	Aktivnosti
OC1. Stvaranje uslova za kvalitetno i trajno stambeno zbrinjavanje, kao i pravnu sigurnost.	SC1.1. Izgradnja programa za subvencionisanje stambene izgradnje od 2020. do 2030. Stvaranje uslova za funkcionisanje katastra nepokretnosti u narednih 5 godina.	A1.1.1. Potpisivanje memoranduma; analiza postojećeg stanja.
		A1.1.2. Formiranje regionalnog tima za izradu programa; izrada programa.
		A1.1.3. Određivanje lokacija za izgradnju: - stanovi - starački dom - sigurna kuća - objekat za decu bez staranja.
	SC1.2. Rešenje stambenog pitanja svih korisnika kolektivnih centara u narednih 5 godina. Sprovođenje mera u skladu sa zakonom o legalizaciji u narednih 5 godina.	A1.2.1. Obuka službenika za katastar.
		A1.2.2. Podizanje kapaciteta za funkcionisanje službi u 3 opštine.
OC2. Unapređenje sistema obrazovanja kroz reformisanje u kvalitetan i fleksibilan okvir.	SC2.1. Jačanje kadrovskih kapaciteta pružanjem kontinuirane podrške dodatnoj edukaciji u narednih 10 godina.	A2.1.1. Identifikacija aktivnih kolektivnih centara i broja korisnika u region.
		A2.1.2. Procena projektnih ulaganja i definisanje lokacija za izgradnju.
		A2.1.3. Izgradnja smeštajnih kapaciteta.
	SC2.2. Unapređenje uslova rada u objektima obrazovanja povećanjem standarda (sa 3.5 m ² /učeniku na 4.0 m ² /učeniku)	A2.2.1. Popis nelegalnih objekata.
		A2.2.2. Legalizacija objekata za koje postoje uslovi.
		A2.2.3. Rušenje bespravnih objekata.
OC3. Smanjenje stepena nezaposlenosti za 50% u odnosu na sadašnje stanje.	SC3.1. Izrada programa o podsticajnim merama za privatno preduzetništvo (usklađenog sa strategijom ekonomskog razvoja) u naredne 3 godine.	A3.1.1. Rekonstrukcija, adaptacija i izgradnja (objekti osnovnog obrazovanja).
		A3.1.2. Izgradnja igrališta i ostalih pratećih sadržaja uz školske objekte.

		A3.1.3. Opremanje nastavnim sredstvima objekata predškolskog i osnovnog obrazovanja.
	SC3.2. Formiranje kancelarije za regionalni ekonomski razvoj u narednih 5 godina.	A3.2.1. Analiza mogućnosti regiona u unapređenju preduzetništva.
		A3.2.2. Izrada programa o podsticajnim merama.
		A3.2.3. Otvaranje kancelarije za regionalni ekonomski razvoj u Severnoj Mitrovici.

Slika 9. Mapirana vizija i ciljevi za socijalni razvoj

REGION SEVERA KOSOVA U KOME JE EKONOMSKI RAZVOJ ODRŽIV, ZASNOVAN NA SAVREMENOJ INFRASTRUKTURI, DEFINISANIM INDUSTRIJSKIM I EKONOMSKIM ZONAMA, SA MODERNOM TEHNOLOGIJOM, POULJUM OKRUŽENJEM ZA RAZVOJ MSP-a I OTVORENOG TRŽIŠTA.
REGION PREPOZDAT PO PRIRODNO I ISTORIJSKOM NASLEDJU I OBRAZOVNIM LUDSKIM POTENCIJALOM UZ OČUVANJE TRADICIONALNIH VREDNOSTI.

MOTO-REGION SEVERA-GDE TRADICIJA SPAJA ODRŽIV RAZVOJ

Grupa: **4**

Tematsko polje: TRANSPORT
Fusha tematike: TRANSPORT

OC1 OS UNAPREĐENJE DRUMSKOG SAOBRAĆAJA

- MC1.1 1. IZGRADNJA M
- OC1.1 1. IZGRADNJA M
- OC1.2 2. IZGRADNJA POVEZUJ
- OC1.3 3. ODRŽIV

OC2 OS UNAPREĐENJE ŽELEZNICKOG SAOBRAĆAJA

- MC1.1 1. REKONSTRUKCIJA
- OC2.1 2. IZGRADNJA
- OC2.2 3. UGOĐANJE

OC3 OS DOBOLJŠANJE TRANSPORTNIH USLUGA

- MC1.1 1. PRISTUP
- OC3.1 2. IZGRADNJA DRUMSKOG
- OC3.2 3. HODER

OC4 OS

- MC4.1 1. IZGRADNJA
- OC4.1 1. IZGRADNJA
- OC4.2 2. IZGRADNJA

4.2.6.4. Transport

Učesnici grupe u sektoru transporta uložili su zajednički napor u analiziranju postojeće putne i željezničke mreže i objekata, usluga javnog prevoza, kao i uslova za pešake i bicikliste i predložili potrebne mere koje bi trebalo preduzeti za poboljšanje transportne infrastrukture (tj. unapređenje postojećih puteva ili izgradnja novih) i usluga.

Izjava o viziji regionalnog transporta na severu Kosova: „Region sa razvijenom transportnom infrastrukturom u službi građana.”

Na osnovu tematske vizije, opštih i specifičnih ciljeva, učesnici su na regionalnoj mapi predstavili sledeće ideje za unapređenje transporta:

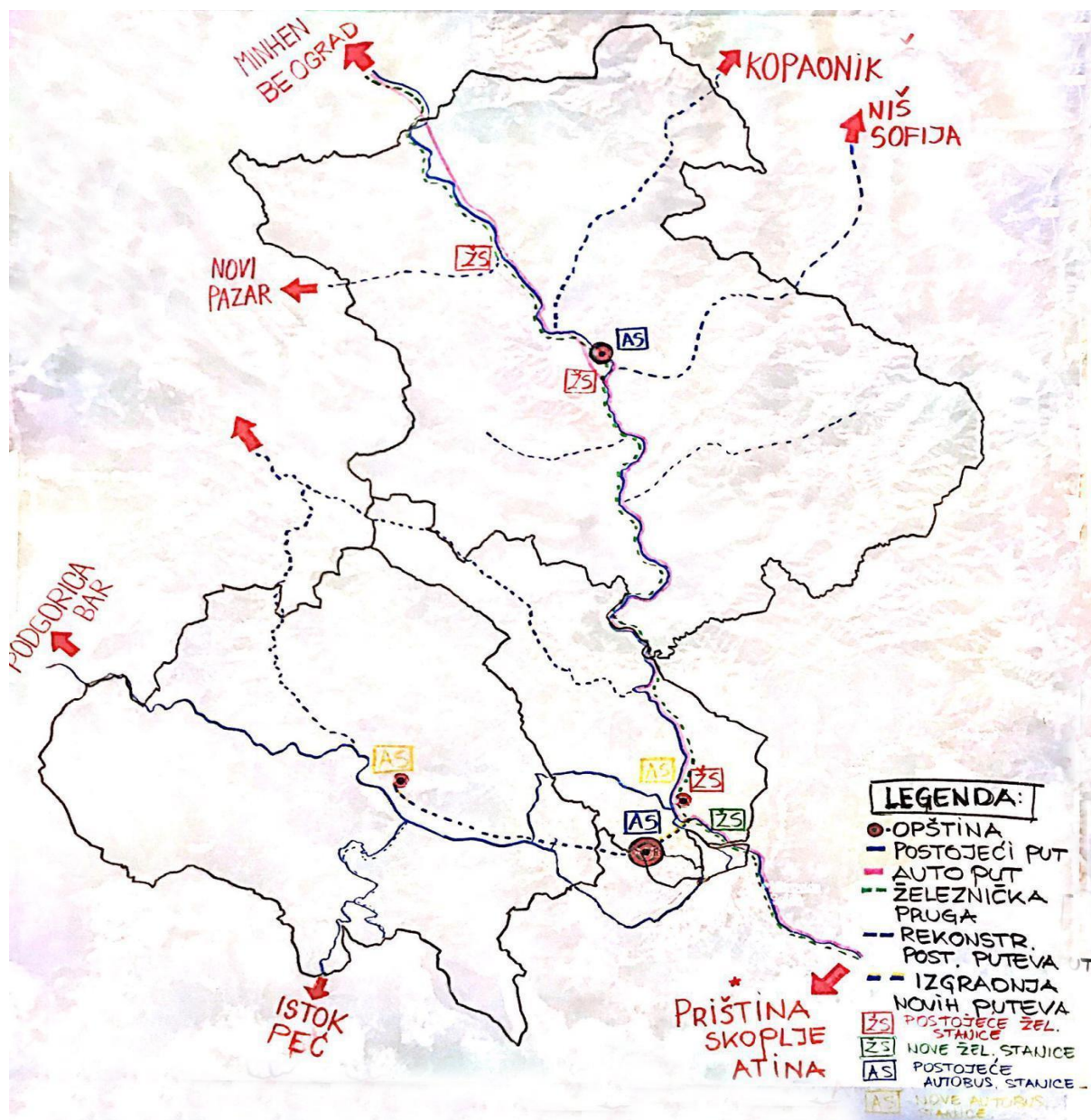
- Poboljšanje postojećih puteva i izgradnja novih segmenata puteva za povezivanje sela, jednih sa drugima i sa urbanim područjima;
- Izgradnja novog puta u Severnoj Mitrovici radi povezivanja sa magistralnim putevima, koji bi služio kao alternativa da bi se izbegao prolazak kroz Zvečan;
- Izrada studije izvodljivosti za autoput koji povezuje Severnu Mitrovicu i Jarinje, a koji bi stvorio dobru vezu sa ostalim regionalnim urbanim centrima (Priština, Peć, Niš, Beograd, Novi Pazar, Podgorica);
- Renoviranje postojeće železnice i njenih objekata (tj. rampe, signalizacije itd.), jer nema potrebe za izgradnjom nove železnice s obzirom na to da topografske karakteristike regiona to otežavaju;
- Renoviranje postojećih glavnih autobuskih i željezničkih stanica i stvaranje novih autobuskih stanica u Zvečanu i Zubinom Potoku i novih željezničkih stanica u Severnoj Mitrovici.

Tokom prezentacija, g. Citaku je izjavio da je ideja za autoput prioritetna za centralni nivo, stoga će MŽSPP raditi na obezbeđivanju sredstava s obzirom da je pod njegovom nadležnošću. Trenutno je 75% puteva na Kosovu u dobrom stanju, ali cilj je da se taj procenat poveća na 100%. Dobra putna infrastruktura privući će potencijalne investitore. Sve četiri opštine treba da pripreme zajedničke preporuke sa svim idejama predstavljenim u prostornom planu kako bi bile u skladu sa centralnom strategijom razvoja (Prostorni plan Kosova).

Tabela 17. Rezultati VI vežbe, grupa 4 – Transport

Grupa: 4		Tematsko polje: TRANSPORT
Vizija: Regija sa razvijenom transportnom infrastrukturom u službi građana.		
Opšti ciljevi	Specifični ciljevi	Aktivnosti
OC1. Unapređenje drumskog saobraćaja.	SC1.1. Izgradnja autoputa Mitrovica – Jarinje.	A1.1.1. Saglasnost ministarstva.
		A1.1.2. Imovinsko pravni odnosi.
		A1.1.3. Projektna dokumentacija, tender i izvođenje.
	SC1.2. Izgradnja puteva koji povezuju sve četiri opštine.	A1.2.1. Memorandum o saradnji između opština.
		A1.2.2. Saglasnost opštine.
		A1.2.3. Imovinski odnosi - projekat, tender i izvođenje.
	SC1.3. Održivi plan mobilnosti – OPM.	A1.3.1. Inicijativa opštine i formiranje tima.
		A1.3.2. Metodologija.
		A1.3.3. Implementacija OPM.
OC2. Unapređenje železničkog saobraćaja.	SC2.1. Rekonstrukcija postojeće pruge i modernizacija	A2.1.1. Zahtev nadležnom ministarstvu.
		A2.1.2. Izrada projekata.
		A2.1.3. Izvođenje radova.
	SC2.2. Izgradnja prateće infrastrukture (rampe, semafori,...)	A2.2.1. Inicijativa opštine.
		A2.2.2. Izrada projekata.
	O2.3. Mogućnost proširenja mreže.	A2.2.3. Izvođenje radova.
OC3. Pобољшanje transportnih usluga.	SC3.1. Pristup javnom saobraćaju za sve građane.	A3.1.1. Inicijativa građana.
		A3.1.2. Odluka opštine o otvaranju novih linija/pruga između postojećih.
		A3.1.3. Realizacija.
	SC3.2. Izgradnja terminala za drumski i železnički saobraćaj (pretovar robe)	A3.2.1. Izrada idejnog projekta.
		A3.2.2. Potražnja fondova.
		A3.2.3. Implementacija.
	SC3.3. Modernizacija prevoznih	A3.3.1. Informisati se o

	sredstava.	zakonskoj regulativi.
		A3.3.2. Razmotriti međuopštinsku saradnju.
		A3.3.3. Tender.

Slika 10. Mapirana vizija i ciljevi za razvoj transporta

INCLUSIVE DEVELOPMENT PROGRAMME
PROGRAMME FOR JOURNALISTS
PROGRAMME FOR JOURNALISTS

4.2.6.5. Regionalna vizija

Izjava o regionalnoj viziji osmišljena je u cilju stvaranja regiona „prepoznatljivog po kvalitetnoj životnoj sredini i kulturno-istorijskom nasljeđu, socijalno uređenom, sa razvijenom infrastrukturom, efikasnim institucijama i održivim ekonomskim razvojem“.

Slika 11. Dizajn i izjava o regionalnoj viziji

4.2.7. Vežba VII: Identifikacija sinergija i kontradiktornosti ciljeva među tematskim grupama

Za potrebe ove vežbe, radne grupe su bile izmešane (zamenom nekih članova sa drugim iz druge tematske grupe) kako bi se procenila kompatibilnost ciljeva i prioriteta među oblastima (tj. životna sredina i transport ili ekonomija i životna sredina) i kako bi prepoznali potencijalne sinergije i kontradikcije.

Prva mešovita grupa oformljena je na sledeći način:

- Transport i socijalni aspekt/pitanja (stanovanje, obrazovanje i zapošljavanje)
- Životna sredina i transport
- Ekonomija i životna sredina
- Socijalni aspekt/pitanja (stanovanje, obrazovanje i zapošljavanje) i ekonomija (poljoprivreda i turizam)

U drugoj mešovitoj grupi nalazile su se sve četiri grupe pomešane u dve, uključujući:

- Životnu sredinu i socijalni aspekt/pitanja (stanovanje, obrazovanje i zapošljavanje)
- Transport i ekonomiju (poljoprivreda i turizam)

Procena kompatibilnosti izvršena je na osnovu modela distribuiranog ocenjivanja, koji je bio matrica koja uključuje ciljeve iz dve tematske oblasti. Kroz konstruktivnu diskusiju i argumentaciju (uključujući povratne informacije koje je pružio sekretar MŽSPP-a, g. Arben Citaku), ove mešovite grupe su definisale nivo sinergije i kontradikcije među svojim određenim ciljevima i odmerile ih prema predloženoj metodologiji i ocenama. Na kraju dana, sve grupe su predstavile svoje nalaze, sinergije i kontradikcije, kao i mere koje treba preduzeti.

TRANSPORT

OC1	OC2	OC3	OC4	OC5

AVANTAJE

OC1: ...
OC2: ...
OC3: ...
OC4: ...
OC5: ...

4.2.7.1. Ekonomija i socijalni aspekt/pitanja

Ovaj specifičan miks grupa zaključio je da se ciljevi koji se odnose na smanjenje nezaposlenosti (unutar oblasti socijalni aspekt/pitanja) pozitivno povezuju sa svim ciljevima iz grupe ekonomije. S druge strane, moderna industrija i tehnologija i kvalifikovano osoblje takođe se smatraju veoma povezanim sa svim navedenim socijalnim ciljevima. Promocija obrazovanja iz grupe socijalni aspekt/pitanja takođe je veoma povezana sa većinom ciljeva iz grupe ekonomije. Najmanje interakcija je primećeno kada je reč o „kvalitativnom stanovanju“ u odnosu na ciljeve ekonomije, i ciljevima koji se odnose na turizam i poljoprivredu u odnosu na ciljeve povezane sa socijalnim pitanjima.

Nivo sinergije i kontradikcije, koji je ova mešovita grupa procenjivala prema uputstvima i skali pruženom od strane fasilitatora, predstavljen je u tabeli u nastavku:

Tabela 18. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između ekonomije i socijalnog aspekta/pitanja

SOCIJALNI ASPEKT/PITANJA				
		OC1	OC2	OC3
	OC1	++	++	++
	OC2	+	++	++
	OC3	+	0	++
	OC4	0	+	++
	Komentari	<p><u>OC1-OC1:</u>Rezultat tehnologije su savremeni materijali koji se koriste u izgradnji kvalitetnih stanova.</p> <p><u>OC1-OC2:</u>Ekonomskim jačanjem stanovništva, jača se mogućnost rešavanja stambenog pitanja.</p> <p><u>OC1-OC3:</u>Kvalitetni stanovi – bolja ponuda smeštajnih kapaciteta.</p> <p><u>OC1-OC4:</u>Nema interakcije.</p>	<p><u>OC2-OC1:</u>Fleksibilan sistem obrazovanja doprinosi poboljšanju stručnih kapaciteta.</p> <p><u>OC2-OC2:</u>Unapređenje obrazovanja doprinosi razvoju MPS.</p> <p><u>OC2-OC3:</u>Nema interakcije.</p> <p><u>OC2-OC4:</u>Obrazovanje poljoprivrednika doprinosi boljem kvalitetu i kvantitetu poljoprivrednih proizvoda.</p>	<p><u>OC3-OC1:</u>Razvojem industrije dolazi do smanjenja nezaposlenosti.</p> <p><u>OC3-OC2:</u>Razvojem privatnog preduzetništva dolazi do samozapošljavanja.</p> <p><u>OC3-OC3:</u>Razvoj turizma otvara mogućnost novih radnih mesta.</p> <p><u>OC3-OC4:</u>Stvaranje komercijalnih poljoprivrednih gazdinstava (samozapošljavanje + nova radna mesta).</p>

4.2.7.2. Ekonomija i životna sredina

Mešovita grupa ekonomije i životne sredine naglasila je opštu ideju da će poboljšanje ekonomije doprineti zdravijem i razvijenijem okruženju. Realna kombinacija ciljeva odnosi se na slučajevima kada savremena tehnologija upotrebom filtera za vazduh, obaveznim recikliranjem i povećanom upotrebom obnovljive energije u proizvodnji, direktno doprinosi životnoj sredini. Druga stvar kompatibilnosti bila je podizanje svesti poljoprivrednika o kontrolisanom korišćenju hemikalija i upravljanju čvrstim otpadom. Što se tiče određenih oblasti, iznesen je argument da će se razvojem poljoprivrede povećati proizvodnja, prodaja i marketing poljoprivrednika. Uopšteno, rezultati su vrlo kompatibilni, tako da su nivoi sinergije i kontradikcije, procenjeni od strane ove grupe, a prema smernicama i skali koje pružaju fasilitatori predstavljeni na sledeći način:

Tabela 19. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između ekonomije i životne sredine

		ŽIVOTNA SREDINA			
		OC1	OC2	OC3	OC4
EKONOMIJA	OC1	+-	+-	0	+
	OC2	+	+	+	+
	OC3	++	++	++	++
	OC4	+	++	+	++
	Komentari	<p><u>OC1-OC1</u>:Koristi se savremena tehnologija, modernizovana, upotreba filtera i tako se utiče na smanjenje zagađenja. Zbog vremena koje je potrebno da se sve uspostavi.</p> <p><u>OC1-OC2</u>:Koriste se prirodni resursi, ali upotrebom savremene tehnologije ipak će se voditi računa, potrebno je vreme. Veza/uticaji, industrije i prirode uvek jeste rizik.</p> <p><u>OC1-OC3</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC1-OC4</u>:Potencijalna kompatibilnost, trenutno je nekompatibilno, vreme igra veliku ulogu.</p>	<p><u>OC2-OC1</u>:Uz podršku MSP – povećaće se svest o očuvanju i zaštiti životne sredine.</p> <p><u>OC2-OC2</u>:Postoji sinergija,ali na nivou gde nema direktne interakcije, potencijalna kompatibilnost.</p> <p><u>OC2-OC3</u>:Ako gledamo trgovinu i transport, oni koji dolaze da kupe proizvode. Postoji veza, potencijalna kompatibilnost.</p> <p><u>OC2-OC4</u>:Postoji interakcija, potrebno je poštovanje zakonskih odredbi. Priroda, trgovina i malo preduzetništvo .</p>	<p><u>OC3-OC1</u>:Značajna kompatibilnost. Veza prirodnih resursa i očuvanja životne sredine.</p> <p><u>OC3-OC2</u>: Značajna kompatibilnost. Veza prirodnih resursa i očuvanja životne sredine.</p> <p><u>OC3-OC3</u>:Značajna kompatibilnost. Veza prirodnih resursa i očuvanja životne sredine.</p> <p><u>OC3-OC4</u>:Značajna kompatibilnost. Veza prirodnih resursa i očuvanja životne sredine.</p>	<p><u>OC4-OC1</u>: Plasiranje proizvoda.</p> <p><u>OC4-OC2</u>:Poljoprivreda i očuvanje postojećih resursa.</p> <p><u>OC4-OC3</u>:Treba podizati svest kod svih građana koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom i obrađujuzemljište. Voditiračuna o tome da se ne baca otpad.</p> <p><u>OC4-OC4</u>:Direktna povezanost, značajna kompatibilnost.</p>

4.2.7.3. Životna sredina i socijalni aspekt/pitanja

Odnos ciljeva za životnu sredinu i socijalni aspekt/pitanja uglavnom se smatra kompatibilnim. Na primer, poboljšanje obrazovnog sistema (stvaranje stručnog osoblja za očuvanje životne sredine) povezano je sa ciljevima postavljenim za životnu sredinu. Pored toga, ciljevi grupe za zaštitu životne sredine imaju dobru povezanost sa poboljšanim uslovima stanovanja, dok je grupa pronašla prilično malu sinergiju u smanjenju nezaposlenosti sa pitanjima zaštite životne sredine.

Opšti zaključak je da zdravo okruženje direktno utiče na kvalitet stanovanja. Nivo sinergije i kontradikcije predstavljen je u tabeli u nastavku.

Tabela 20. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između životne sredine i socijalnog aspekta/pitanja

		SOCIJALNI ASPEKT/ PITANJA		
		OC1	OC2	OC3
ŽIVOTNA SREDINA	OC1	++	+	0
	OC2	+	++	-
	OC3	0	++	0
	OC4	++	++	0
	Komentari	<p><u>OC1-OC1</u>:Zdrava sredina direktno utiče na kvalitet stanovanja.</p> <p><u>OC1-OC2</u>:Obezbeđenje održivog oblika stanovanja sa očuvanjem prirodnih resursa.</p> <p><u>OC1-OC3</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC1-OC4</u>:Racionalno korišćenje vode i smanjenje sastava otpadnih voda.</p>	<p><u>OC2-OC1</u>:Podizanje stepena edukacije o životnoj sredini u sistemu obrazovanja.</p> <p><u>OC2-OC2</u>:Kroz sistem obrazovanja stvaranje stručnog kadra za očuvanje životne sredine.</p> <p><u>OC2-OC3</u>:Kroz sistem obrazovanja stvaranje stručnog kadra za očuvanje životne sredine.</p> <p><u>OC2-OC4</u>:Racionalno korišćenje vode i smanjenje sastava otpadnih voda.</p>	<p><u>OC3-OC1</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC3-OC2</u>: Konflikt u smislu očuvanja prirodnih resursa u ruralnim sredinama.</p> <p><u>OC3-OC3</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC3-OC4</u>:Nema interakcije.</p>

4.2.7.4. Transport i socijalni aspekt/pitanja

Što se tiče kombinacije transporta i socijalnog aspekta/pitanja, zajednički rad je uglavnom ukazao na to da je prva kombinacija prva tri cilja bila visoko kompatibilna. Poboljšana putna infrastruktura utiče na kvalitet stanovanja, izgrađeno okruženje, pristup institucijama i poboljšanje obrazovnog sistema. Takođe omogućava lak pristup oblastima zapošljavanja, prevozu robe i usluga i privlači investitore; na taj način doprinosi smanjenju nivoa nezaposlenosti. Poboljšanje transportnih usluga i pristupa javnom prevozu u ruralnim područjima dovodi do poboljšanja uslova stanovanja, lakšeg pristupa poslu i obrazovnim institucijama. S druge strane, unapređenje železnica ima manje pozitivan uticaj u odnosu na uticaj puteva. Grupa je identifikovala i dala prioritet drumskom i železničkom saobraćaju u pogledu poboljšanja socijalnog aspekta/pitanja. Tabela prikazana u daljem tekstu pokazuje ishod grupe.

Tabela 21. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i socijalnog aspekta/pitanja

		SOCIJALNI ASPEKT/ PITANJA		
		OC1	OC2	OC3
TRANSPORT	OC1	++	0	++
	OC2	+	0	+
	OC3	++	+	++
	Komentari	<p><u>OC1-OC1</u>:Poboljšana saobraćajna infrastruktura utiče na kvalitet stanovanja, izgradnju i dostupnost institucija.</p> <p><u>OC1-OC2</u>:Utiče na kvalitet stanovanja.</p> <p><u>OC1-OC3</u>:Dostupnost javnog prevoza ruralnim sredinama.</p>	<p><u>OC2-OC1</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC2-OC2</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC2-OC3</u>:Dostupnost javnog prevoza obrazovnim ustanovama.</p>	<p><u>OC3-OC1</u>:Efikasan transport privlači investitore.</p> <p><u>OC3-OC2</u>: Efikasan pristup radnim zonama, utiče na plasman robe, privlačenje investicija.</p> <p><u>OC3-OC3</u>:Dostupnost radnim mestima.</p>

4.2.7.5. Životna sredina i transport

Unutar opsega mešovite grupe za životnu sredinu i transport, većina aspekata je povezana, uz nekoliko izuzetaka. Ciljevi grupe za zaštitu životne sredine jasno su odgovarali ciljevima grupe za transport, kao što je, na primer, „očuvanje i poboljšanje izgrađenog gradskog okruženja“ odgovaralo većini ciljeva grupe za transport, kao što su „poboljšanje drumskog saobraćaja“, „poboljšanje železničkog saobraćaja“ i „poboljšanje transportnih usluga“. Sinergija grupe bila je uglavnom kompatibilna u pogledu smanjenja rizika i negativnog uticaja ljudi na životnu sredinu u odnosu na poboljšanje transportnih usluga, gde su se grupe složile da bi smanjenje emisije CO₂, primenom ekološki prihvatljivijih mera u okviru transportnih usluga, moglo mnogo doprineti njihovom zajedničkom cilju. Grupa nije predstavila četvrti cilj grupe za zaštitu životne sredine koji je „poboljšano upravljanje vodnim resursima“, ali je nadoknadila veći deo ostalih ciljeva. Upoređivanje različitih ciljeva grupe i njihova sinergija prikazana je u tabeli u daljem tekstu.

Tabela 22. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i životne sredine

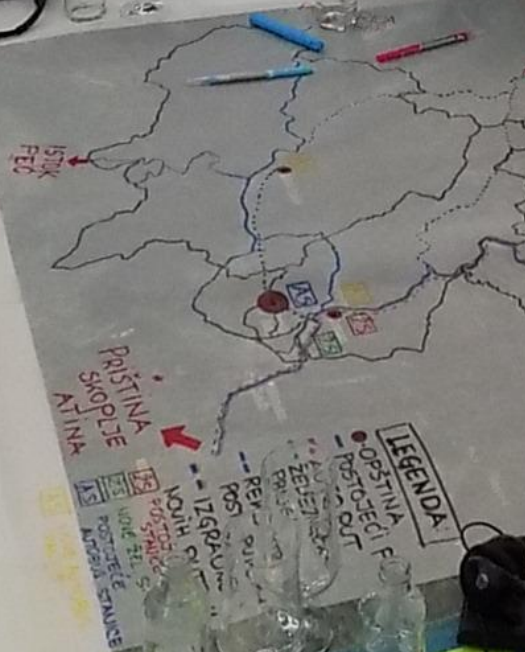
		ŽIVOTNA SREDINA			
		OC1	OC2	OC3	OC4
TRANSPORT	OC1	++	++	++	0
	OC2	+	+-	+	0
	OC3	++	+	++	+
	Komentari	<p><u>OC1-OC1</u>:Kao najveći svetski zagađivač, drumski saobraćaj direktno utiče na očuvanje i unapređenje izgrađene urbane sredine. Smanjenje drumskog saobraćaja utiče na mnogo aspekata u pogledu zaštite životne sredine.</p> <p><u>OC1-OC2</u>:Železnički saobraćaj nije veliki zagađivač i manje utiče na životnu sredinu, ipak prostor za poboljšanje postoji – zamena postojeće infrastrukture novom (električni vozovi).</p> <p><u>OC1-OC3</u>:Poboljšanje transportnih usluga (nov prevoz, rekonstrukcija postojećeg, direktno utiče na kvalitet životne sredine u urbanim naseljima) – zamena autobusa, prelazak na ekološko gorivo, podsticaj za vožnju biciklima.</p>	<p><u>OC2-OC1</u>:Drumski saobraćaj utiče kako na urbanu tako i na ruralnu sredinu, a uticaj je direktan.</p> <p><u>OC2-OC2</u>:Železnički saobraćaj i njegov uticaj na ruralna područja je neizvestan, budući da je takav saobraćaj više usmeren na urbane sredine.</p> <p><u>OC2-OC3</u>:Transportne usluge su širok pojam (drumski transport, železnica, vodeni, itd.), te kao takve imaju delimičan pozitivan uticaj na železnički saobraćaj ukoliko one budu popravljene.</p>	<p><u>OC3-OC1</u>:Unapređenje drumskog saobraćaja direktno i najviše utiče na kvalitet vazduha.</p> <p><u>OC3-OC2</u>:Železnički saobraćaj delimično utiče na vazduh, ali je njegov uticaj na kvalitet vazduha mali u odnosu na neke druge grane transporta) – električna vozila, manji zagađivači.</p> <p><u>OC3-OC3</u>:Uticaj je direktan(novi autobusi, benzin umesto dizela, manja emisija štetnih gasova).</p>	<p><u>OC4-OC1</u>:Nema direktne interakcije drumskog i železničkog saobraćaja u odnosu na vodne resurse i njihovo upravljanje.</p> <p><u>OC4-OC2</u>:Nema direktne interakcije.</p> <p><u>OC4-OC3</u>:Poseban kvalitet transportnih usluga (čamci, gliseri) ima drastičan uticaj na unapređeno upravljanje vodnim resursima(jezera, reke).</p>

4.2.7.6. Transport i ekonomija

Unapređenje transportnih usluga dovodi do efikasnog prevoza robe i usluga i razvoja turizma modernim prevoznim sredstvima. Poboljšanje putne mreže, posebno izgradnja autoputa, ima pozitivan uticaj na sve aspekte ekonomije (poboljšan prevoz robe i usluga, unapređenje turizma). Poboljšanje železnica ima pozitivan uticaj kroz jeftin prevoz turista, robe i usluga. Preporučuje se povezivanje opštine Zubin Potok železničkom transportnom mrežom. Sinergije i kontradikcije ciljeva navedene su u tabeli u daljem tekstu.

Tabela 23. Rezultati VII vežbe, sinergije i kontradikcije između transporta i ekonomije

		EKONOMIJA			
		OC1	OC2	OC3	OC4
TRANSPORT	OC1	++	++	++	++
	OC2	++	+	+	0
	OC3	++	++	++	+
	Komentari	<p><u>OC1-OC1</u>:Moderni putevi prate modernizaciju industrije.</p> <p><u>OC1-OC2</u>:Povezivanje Zubinog Potoka / preporuka/jeftin transport robe.</p> <p><u>OC1-OC3</u>:Brz plasman robe + ekonomska opravdanost.</p>	<p><u>OC2-OC1</u>:Poboljšan plasman roba i usluga.</p> <p><u>OC2-OC2</u>:Povezivanje Zubinog Potoka / preporuka/lakši transport robe.</p> <p><u>OC2-OC3</u>:Brz plasman robe + ekonomska opravdanost.</p>	<p><u>OC3-OC1</u>:Unapređena putna infrastruktura – unapređenje turizma.</p> <p><u>OC3-OC2</u>:Jeftin transport turista / preporuka/ povezivanje Zubinog Potoka.</p> <p><u>OC3-OC3</u>:Privlačenje turista modernim prevoznim sredstvima.</p>	<p><u>OC4-OC1</u>:Poboljšan plasman roba i usluga.</p> <p><u>OC4-OC2</u>:Nema interakcije.</p> <p><u>OC4-OC3</u>:Može imati pozitivan uticaj na plasman robe.</p>

5. Dalji koraci/praćenje aktivnosti koje slede

Ishod RRV-a poslužiće kao osnova za dalje strateško planiranje za region severa Kosova i kao smernica za prostorni, ekonomski i socijalni razvoj opština (kroz njihove ORP-ove). Opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić trenutno su u fazi pripreme svojih opštinskih profila (prikupljanje podataka i tumačenje trenutnog stanja za svoje ORP-ove), nakon čega sledi analiza stanja (procena trenutnog stanja, trendovi i projekcije potencijalnih budućih demografskih ili ekonomskih promena), regionalna vizija i srodni dugoročni/kratkoročni ciljevi poslužiće kao osnova za formulisanje okvira prostornog razvoja, tokom procesa lokalnog vizioniranja i planiranja. Tokom predstojećih lokalnih radionica vizioniranja, opštine će se fokusirati na svoje specifične potencijale i izazove, mogućnosti i pretnje, viziju, dugoročne/kratkoročne ciljeve i prioritete, uzimajući u obzir regionalni kontekst i viziju.

Ishod RRV-a može poslužiti na sledeće načine:

- Kao suštinska smernica za prostorno planiranje u regionalnom i širem kontekstu Kosova;
- Kao smernica za prostorni, ekonomski i socijalni razvoj partnerskih opština - kroz njihove ORP-ove ili druge lokalne sektorske planske dokumente;
- Kao sredstvo za jačanje međuopštinske i međuinstitucionalne saradnje, koordinacije i kao smernice za razvoj i sprovođenje zajedničkih projekata;
- Kao prelazna smernica za razvoj i orijentaciju investicija na regionalnom i lokalnom nivou, kako za lokalne i centralne vlasti/institucije, tako i za međunarodne vladine i nevladine organizacije.

6. Zaključak

Učesnici su RRV ocenili uspešnom na osnovu rezultata upitnika o proceni radionice nakon njenog završetka. Predstavnici opština izrazili su zahvalnost za učešće na radionici, smatrajući je korisnom za njihove procese prostornog planiranja, kao i za međuopštinsku saradnju. S druge strane, MŽSPP, MALS i UN-Habitat obavezali su se da će nastaviti da podržavaju opštine na severu Kosova kako bi postale zdrave sredine sa razvijenim ekonomijama i boljim životnim uslovima za građane, kroz pripremu njihovih dokumenata o prostornom razvoju.

Lista referenci

1. UN-Habitat. 2012. Vizioniranje kao instrument za planiranje participacije: učenje iz prakse na Kosovu.
2. UN-Habitat. 2018. ORP (2009-2025+) Izveštaj o evaluaciji Južne Mitrovice.

Aneksi

A. Lista učesnika

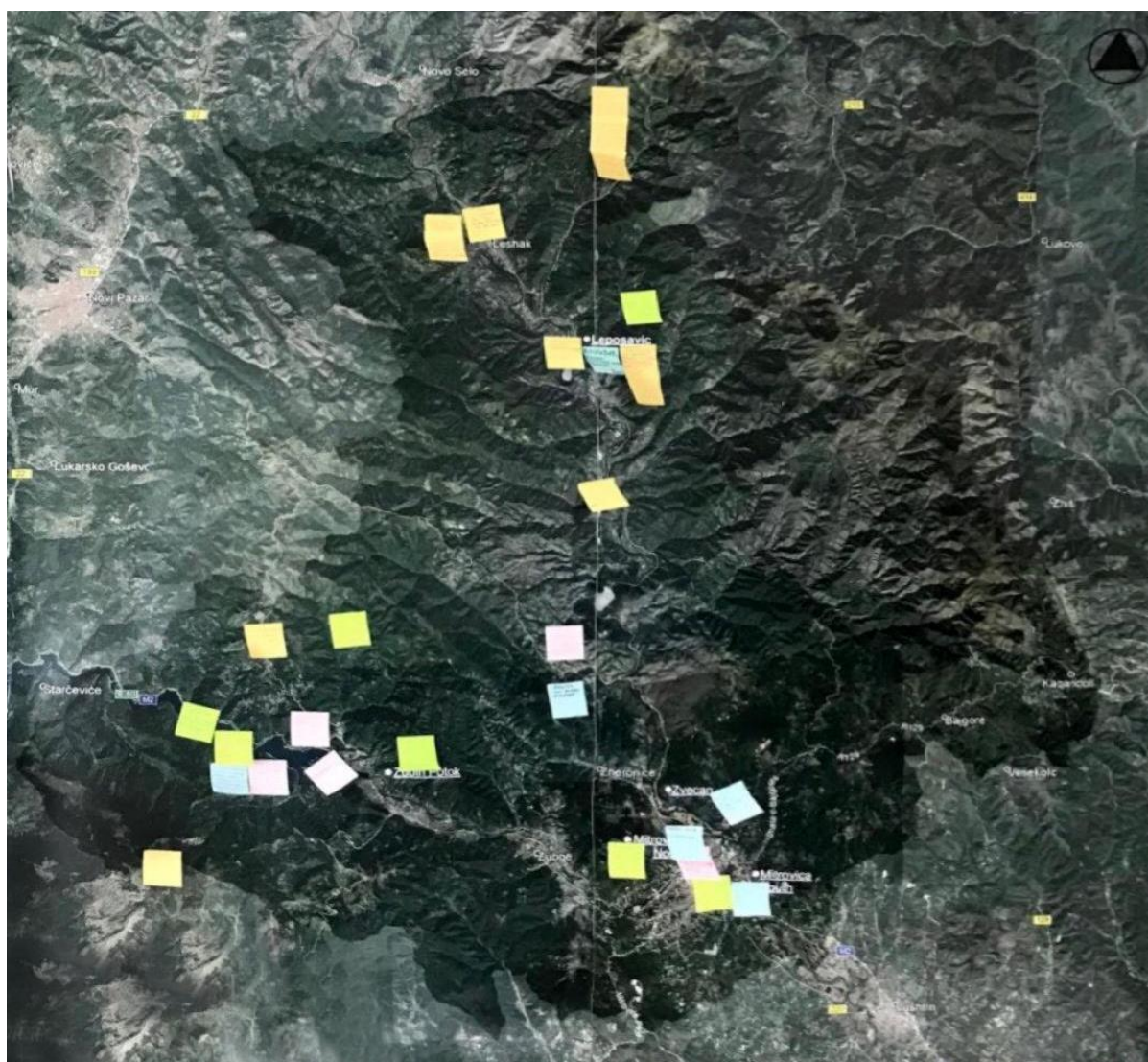
Br.	Ime iprezime	Položaj i institucija/organizacija
1.	Arben Citaku	Generalni sekretar, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
2.	Arben Recaj	Šef Odseka, Odsek za istraživanje i evaluaciju, Institut za prostorno planiranje, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
3.	Arijeta Himaduna	Službenik programa - za vezu, rod i civilno društvo, program UN-Habitat Kosovo
4.	Artan Rexhepi	Službenik za upravljanje programom/šef JUP-a, Program UN-Habitat Kosovo
5.	Bojan Milosavljevic	Predstavnik, Udruženje za društveno-ekonomski razvoj, nevladina organizacija
6.	Bojan Stamenkovic	Zamenik gradonačelnika, opština Kamenica
7.	Bojan Stojanovic	Pravni službenik, Odeljenje za urbanizam, opština Gračanica
8.	Boro Markovic	Građevinski inspektor, opština Severna Mitrovica
9.	Danijela Mojsilovic	Član, Opštinski tim za planiranje, opština Zubin Potok
10.	Dejan Jovanovic	Šef Odeljenja, Odeljenje za urbanizam, opština Gračanica
11.	Dejan Krsmanovic	Šef odeljenja, Odeljenje za urbanizam, geodeziju i katastar, opština Severna Mitrovica
12.	Dejan Markovic	Tehnički asistent za prostorno planiranje, Institut za prostorno planiranje, Severna Mitrovica, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
13.	Dejan Miljkovic	Službenik za norme i prostorno planiranje, Odeljenje za urbanizam, geodeziju i katastar, opština Severna Mitrovica
14.	Dragoljub Stasic	Savetnik za planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
15.	Dubravka Nickovic	Šef odeljenja, Odeljenje za javne usluge, opština Zvečan
16.	Fjolle Caka	Pomoćnik - savetnik za planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
17.	Goran Lazovic	Šef Odeljenja za urbanizam i prostorno planiranje, zaštitu životne sredine, imovinu i javno stanovanje, opština Leposavić
18.	Gwendoline Mennetrier	Glavni tehnički savetnik, Program UN-Habitat Kosovo
19.	Marko Rakic	Izvršni direktor, Link, nevladina organizacija
20.	Jelena Aksentijevic	Pomoćnik - Savetnik za planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
21.	Lazar Rakic	Projektni menadžer, Izgradnja zajednice u Mitrovici, Nevladina organizacija
22.	Leutrim Sahiti	Savetnik, kabinet ministra, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

23.	Lumnije Demi	Šef Odeljenja za međuopštinsku saradnju, Ministarstvo administracije lokalne samouprave
24.	Marina Blagojevic	Profesionalni stručnjak, urbanizam, opština Leposavić
25.	Marina Rakic	Profesionalni stručnjak, ekonomija i poljoprivredni razvoj, opština Leposavić
26.	Mehmet Thaci	Službenik za planiranje, Odeljenje za urbanizam, opština Kamenica
27.	Milan Branovic	Savetnik za pristup građanima, Program UN-Habitat Kosovo
28.	Milos Timotijevic	Predstavnik, AKTIV, nevladina organizacija
29.	Mirjana Stanojevic	Službenik za urbanizam, Odeljenje za urbanizam, opština Gračanica
30.	Mirlinda Lataj	Šef Odseka za evropske integracije, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
31.	Modest Gashi	Savetnik za planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
32.	Nadica Hristov	Šef Odeljenja, Odeljenje za urbanizam i inspekciju, opština Zvečan
33.	Natasa Aksentijevic	Službenik za građevinu, Odeljenje za urbanizam i inspekciju, opština Zvečan
34.	Radenko Milenkovic	Član, opštinski tim za planiranje, opština Zubin Potok
35.	Razvigor Rakic	Šef Odeljenja, Odeljenje za urbanizam, opština Zubin Potok
36.	Sanja Lazarevic	Savetnik za pristup građanima, Program UN-Habitat Kosovo
37.	Servet Spahiu	Šef Odeljenja, Odeljenje za prostorno planiranje, izgradnju i stanovanje, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
38.	Sibel Gutiq	Izvršni direktor, Ministarstvo administracije lokalne samouprave
39.	Sladjana Milic	Član, opštinski tim za planiranje, opština Zubin Potok
40.	Stevan Djokic	Šef osoblja, Kabinet gradonačelnika, opština Zvečan
41.	Tomislav Katic	Sekretar, Crveni krst, Zvečan, Nevladina organizacija
42.	Visar Salihu	Službenik za prostorno planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
43.	Vladica Balovic	Tehnički asistent za prostorno planiranje, Institut za prostorno planiranje, Leposavić, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
44.	Zana Sokoli	Savetnik za planiranje, Program UN-Habitat Kosovo
45.	Zoran Vladisavljevic	Građevinski inspektor, Odeljenje za inspeksijske poslove, Leposavić, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
46.	Zorica Timotijevic	Profesionalni stručnjak, Zaštita životne sredine, opština Leposavić
47.	Adem Llabjani	Operativni/logistički asistent, Program UN-Habitat Kosovo
48.	Gazmend Konjufca	Asistent, Kancelarija generalnog sekretara, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

B. Liste učesnika radnih grupa

1. krug vežbi (6 grupa)	2. krug vežbi (4 grupe)
<p><u>1. grupa – Ekonomija</u> Fasilitatori: Visar Salihu i Lazar Rakic Učesnici: Stevan Djokic, Sladjana Milic, Danijela Mojsilovic, Sibel Gutic, Marko Rakic</p> <p><u>2. grupa – Životna sredina</u> Fasilitatori: Zana Sokoli & Dragoljub Stasic Učesnici: Boro Markovic, Zorica Timotijevic, Zoran Vladislavljevic, Mirjana Stanojevic, Milos Timotijevic</p> <p><u>3. grupa – Obrazovanje i zapošljavanje</u> Fasilitatori: Sanja Lazarevic Učesnici: Bojan Stojanovic, Lumnije Demi, Bojan Milosavljevic, Mirlinda Lataj</p> <p><u>4. grupa – Transport</u> Fasilitatori: Modest Gashi Učesnici: Dejan Miljkovic, Goran Lazovic, Radenko Milenkovic, Arben Rrecaj, Vladica Balovic</p> <p><u>5. grupa – Turizam i poljoprivreda</u> Fasilitatori: Milan Branovic Učesnici: Marina Rakic, Dejan Markovic, Natasa Aksentijevic, Dejan Jovanovic, Mehmet Thaci</p> <p><u>6. grupa – Stanovanje</u> Fasilitatori: Jelena Aksentijevic i Fjolle Caka Učesnici: Dejan Krsmanovic, Marina Blagojevic, Nadica Hristov, Razvigor Rakic, Tomislav Katic</p>	<p><u>1. grupa – Ekonomija (Poljoprivreda, turizam, industrija)</u> Fasilitatori: Modest Gashi i Milan Branovic Učesnici: Danijela Mojsilovic, Dejan Markovic, Dejan Jovanovic, Lumnije Demi, Marina Rakic, Mehmet Thaci, Natasa Aksentijevic, Sibel Gutic.</p> <p><u>2. grupa – Životna sredina</u> Fasilitatori: Zana Sokoli i Dragoljub Stasic Učesnici: Marko Rakic, Zorica Timotijevic, Milos Timotijevic, Lazar Rakic, Zoran Vladislavljevic, Sladjana Milic</p> <p><u>3. grupa – Socijalni aspekt/pitanja (stanovanje, obrazovanje, zapošljavanje)</u> Fasilitatori: Visar Salihu i Lazar Rakic Učesnici: Dejan Krsmanovic, Marina Blagojevic, Nadica Hristov, Razvigor Rakic, Tomislav Katic, Mirlinda Lataj.</p> <p><u>4. grupa – Transport</u> Fasilitatori: Sanja Lazarevic i Jelena Aksentijevic Učesnici: Arben Rrecaj, Dejan Miljkovic, Dubravka Nickovic, Goran Lazovic, Radenko Milenkovic, Vladica Balovic, Boro Markovic</p>

C. Originalni rezultati vežbi radionice

Slika 12. Mapa virtualnog studijskog putovanja

INCLUSIVE DEVELOPMENT PROGRAMME
PROGRAMI PËR ZHVILLIM GJITHËPËRFSHIRËS
PROGRAM SVEOBUH VATNOG RAZVOJA

UN HABITAT

Ministries Building "Rilindja"
10000 Prishtina, Kosovo
Tel.: +383 38 200 32611
info@unhabitat-kosovo.org

PAX

Sint Jacobsstraat 12
3511 BS Utrecht, The Netherlands
Tel.: +31 (0)30 233 33 46
info@paxforpeace.nl

CBM

Bulevardi Isa Boletini 11-12
400000 Mitrovica, Kosovo
Tel.: +383 28530335
info@cbmitrovica.org

